

Vedlegg 1 - Kulturminneinformasjon i nasjonale registre

Funn fra gjennomgang av kulturminneinformasjon i nasjonale registre, med fokus på Askeladden

KULTURMINNEINFORMASJON I NASJONALE REGISTRE

Informasjon om kulturminner finnes i flere kilder hos Riksantikvaren. Dette dokumentet (vedlegg 1), gir et overblikk over de mest sentrale delene av dette materialet. Dagens sakarkiv er ikke en del av dette.

Noen begreper blir beskrevet underveis. Dette er ikke å anse som offisielle definisjoner, men informasjonsforvalters forståelse av dem slik de fungerer i praksis. Enkelte definisjoner er gjengitt slik de fremstår i Riksantikvarens formidling på nett.

Selv om gjennomgangen ikke er begrenset til Askeladden (kulturminneregisteret), vil fokus være på denne tjenesten pga. tjenestens posisjon, og omfang av informasjon som registreres og forvaltes der. Den praktiske kulturminneforvaltningen og hvordan registeret brukes henger tett sammen, dette dokumentet fokuserer på sistnevnte - det vil si utfordringer med den digitale informasjonen om kulturminnene.

Askeladden har vært i drift siden 2004, og det er naturlig at registeret har opparbeidet en del teknisk gjeld. Dette betyr at løsningen over tid har fått enkelte utfordringer og svakheter som krever oppfølging. Flere av utfordringene blir nevnt i dette dokumentet. Å løse utfordringene som nevnes i dette dokumentet knyttet til teknisk gjeld er ikke en del av mandatet for OK-data. Samtidig er det viktig å påpeke at manglende felles begrepsforståelse er en viktig underliggende faktor til flere av utfordringene.

Forklaring av tabellene i vedlegget

I tabeller som viser hva slags opplysninger som er mulig å registrere, angir * at feltet er påbudt, mens (*) betyr at feltet er valgfritt. Dette benyttes tidvis i kombinasjon med kolonner for henholdsvis Lok(alitet) og Enk(eltminne). I tabeller som kun tar for seg én type kulturminner angis dette med * og (*) rett etter egenskapnavnet. Hva slags verdi som kan fylles inn angis i typekolonnen.

Tabell 1: Utfyllingstyper slik de benyttes i tabellene i dokumentet

Type	Innhold
Tekst	Fritekst, kan være krav om lengde.
Tall	Tallverdi.
Ja/Nei	Boolsk egenskap, dvs. at den enten er Ja eller Nei.
Liste	Bruker velger verdi fra en predefinert og standardisert liste.
Sys	Systemverdi, det vil si at innholdet settes automatisk av systemet.

Innhold

KULTURMINNEINFORMASJON I NASJONALE REGISTRE	1
1 Grunnsteinen i forvaltningen: kulturminner og kulturmiljøer	3
2 Unik identifisering av kulturminner.....	5
3 Kategorisering av kulturminner	6
4 Basisinformasjon om kulturminner	10
5 Kategorispesifikke opplysninger om kulturminner	12
6 Strukturer knyttet til kulturminner	16
7 Kulturminneregisterets tilleggsopplysninger (hendelser)	18
8 Kart og kartfesting	48
9 Matrikkelinformasjon og eiere	50
10 Middelalderby	51
11 Personer og organisasjoner.....	54
12 SEFRAK.....	56
13 Tilskuddssøknader (Digisak)	57
14 Dispensasjonssøknader (Digisak)	58
15 Bilder	61
16 Annen informasjon	63

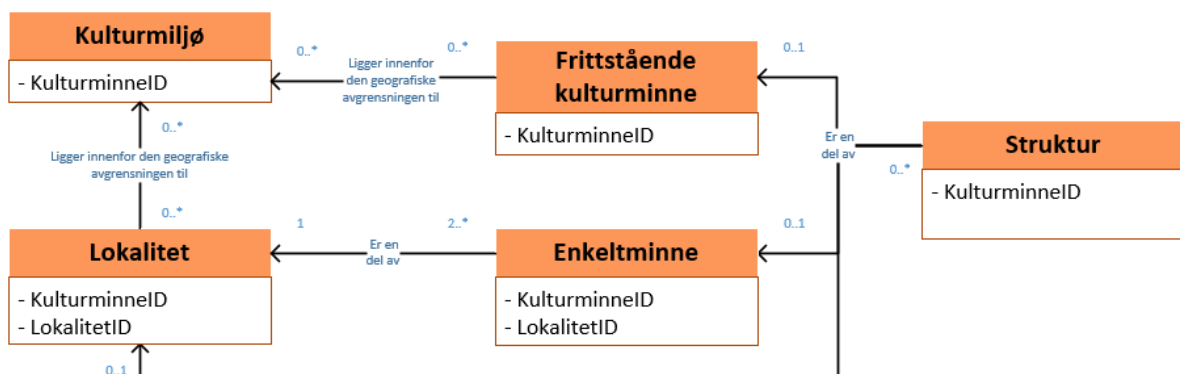
1 Grunnsteinen i forvaltningen: kulturminner og kulturmiljøer

Ifølge kulturminneloven er kulturminner alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø. I Askeladden registreres informasjon om kulturminnene, hovedsakelig delt inn i fire hovedstørrelser – kulturmiljø, lokalitet, enkeltminne og struktur. I praksis opererer man også med enkeltliggende kulturminner, som innehar egenskaper til både lokaliteter og enkeltminner.

Tabell 2: De ulike minnetypene i Askeladden

Minnetype	Beskrivelse	Eksempel
Kulturmiljø	Kulturmiljøet er det mest omfangsrike – der et mangfold av kulturminner inngår som del av en større helhet, samtidig som helheten har sin egen verdi. Det er ingen eksplisitt kobling mellom kulturmiljøet og andre kulturminner, disse inngår i kulturmiljøet kun ved at de geografisk ligger innenfor.	Verdensarvområde Nasjonal interesse i by
Lokalitet	En lokalitet er et avgrenset område eksplisitt knyttet til to eller flere enkeltminner som til sammen beskriver en mer geografisk begrenset historie. Lokaliteten kan ikke eksistere uten enkeltminnene.	Gravfelt Gårdsanlegg Kraftverk
Enkeltminne	Flere enkeltminner supplerer hverandre og forteller til sammen en historie om aktiviteten på lokaliteten. Et enkeltminne kan fjernes fra en lokalitet og knyttes til en annen, eller bli et enkeltliggende kulturminne. Dette skjer dersom ny informasjon tilsier at den ikke hadde en naturlig knytning til lokaliteten den tilhørte.	Gravhaug Bygning Klosterhage
Enkeltliggende kulturminne	Det enkeltliggende kulturminnet ligger for seg selv, og er ikke eksplisitt koblet til et større kulturhistorisk lokalt fenomen. Det vil si at det ikke er en grav blant mange i et gravfelt eller en bygning på et tun – det ligger alene og holder selv på all informasjon knyttet til dets historikk og tolkning.	Gravhaug Bygning Fartøy
Struktur	Hovedformålet med struktur er å tilrettelegge for en oppdeling av enkeltminner i mindre bestanddeler. I tillegg ligger tilrettelegging for publikum og kirkeinteriør her.	Vindu Salmebok Skilting

Figur 1: Minnetypene

Kulturmiljøer i registersammenheng er under endring i skrivende stund. Dette arbeidet vil bety at både grensesnitt og informasjonsmodellen vil endre seg. Kulturmiljøene blir dermed ikke i fokus som del av kartleggingen i dette vedlegget.

1.1 Kjente utfordringer

Til tross for at oppdelingen i minnetyper kan oppfattes som godt innarbeidet og oversiktlig i forvaltningen, er det knyttet mange utfordringer til denne tilnærmingen.

På samme måte som for kulturmiljø og kulturminner defineres lokalitet og enkeltminne ved hjelp av hverandre – som en sirkelreferanse der knytningen mellom dem er avgjørende for hva de er. Forskjellen på et kulturmiljø og en lokalitet er utilstrekkelig dokumentert i registersammenheng, begge er områder hvor kulturminner inngår som en del av en større helhet.

Kulturminnetypene defineres delvis av dagens forvaltningspraksis. Et enkeltminne er det man legger vernet på. En lokalitet er området som er eksplisitt knyttet til andre kulturminner, og som arver vernestatusen sin fra dem slik at automatiske fredninger får sikringssone. Kulturmiljøet er frittstående fra andre kulturminner.

1. Det er ikke en felles forståelse av kulturmiljø som et overordnet begrep, og objekttypen er ikke definert godt nok. Skillet mellom kulturmiljø og lokalitet er ikke klart nok.
2. Forvaltningen og forståelsen av lokaliteter er ikke god nok. For eksempel kan en lokalitet starte ut som et fredet anlegg, for så å utvides med kommunale bygninger og nyoppdagede arkeologiske kulturminner. Denne fleksibiliteten gjør lokaliteten dårlig egnet som forvaltningsstørrelse å forholde seg til over tid.
3. For å unngå misforståelser og legge til rette for enkel bruk av registre, må tilhørende språk i størst mulig grad imøtegå det som brukes i dagligtale av forvaltningen. Enkeltminne er et registerbegrep, og ikke et opprinnelig kulturminnefaglig begrep hos noen av fagområdene. For eksempel bruker ofte arkeologien struktur som term for enkeltminne, mens nyere tid har bygninger, utenomhuselementer mm. For nyere tid vil anlegg og kulturmiljø være mer naturlig for det som i registersammenheng kalles lokalitet.
4. De enkeltliggende kulturminnene kategoriseres både som lokalitet og enkeltminne, og telles dermed på begge nivåer. Med andre ord vil en enkeltstående grav bli kategorisert som gravfelt, og en bygning som et anlegg. Dette skaper blant annet utfordringer for statistikk, og er strengt tatt en feilklassifisering. I tillegg er det ikke logisk at et kulturminne er to ulike fenomener – både lokalitet og enkeltminne.
5. Det er ikke en god innarbeidet term for de enkeltliggende enkeltminnene, og de blir ofte henvist til som lokenk – som er et databasebegrep for objektet. Dette gjør det vanskelig når man skal snakke om denne typen kulturminner.
6. Manglende retningslinjer, veiledning og kapasitet gjør det meget sannsynlig at det er ulik praksis for hvor mange enkeltminner man registrerer i tilknytning til arkeologiske lokaliteter. Dette underbygges av opptellinger over registreringer som er gjort.
7. En utelukkende geografisk knytning mellom kulturminner og kulturmiljø, medfører at man ikke kan si noe om hvilke eventuelle kulturminner som underbygger begrunnelsen for at kulturmiljøet ble etablert. For fredet kulturmiljø fins det en form for knytning dersom kulturminnet er fredet etter kulturminneloven § 20.
8. Ved at enkeltminne kun kan tilhøre én lokalitet, begrenser man mulighetene man har for å beskrive hvordan kulturminner har hatt ulik historisk bruk. Et eksempel kan være en bygning som i utgangspunktet ble satt opp som en del av et gårdstun, og som ble benyttet som en del av et forsvarsanlegg under krigen. I dagens register må man velge om bygningen skal

registreres som en del av gårdstunet eller forsvarsanlegget – selv om begge deler er av interesse.

9. Struktur ble innført i Askeladden som en del av overgangen i 2017. Termen er dårlig innarbeidet og forstått i forvaltningen. I likhet med kulturminnene dekker den svært ulike fenomener, og er i så måte kun noe som ligger i samme tabell i databasen, fremfor å tilhøre en klasse av objekter som kan sies å være i en naturlig faglig familie. Dette er et godt eksempel på at databasemodellen benyttes i utviklingen av brukergrensesnittet.
10. Forståelsen av kulturmiljø fikk med Stortingsmelding 16 (Meld. St. 16) en ny utfordring, da det også defineres som en samlebetegnelse for kulturminner, kulturmiljøer og landskap.

2 Unik identifisering av kulturminner

Kulturminner har opptil 4 ulike ID-er for å identifisere dem unikt. SysID er verdien som i Askeladden benyttes for å teknisk identifisere ett kulturminne, mens KulturminneID er verdien som benyttes av ansatte i forvaltningen og av andre tjenester for å referere til et kulturminne. KulturminneID er en sammenslåing av LokalitetID og Enkeltminneindeks – og vil for lokaliteter dermed være identisk med LokalitetID.

Tabell 3: Lokaliteter og enkeltminner - identifiserende kjerneegenskaper

	Lok	Enk	Type	Eksempel	Beskrivelse
SysID	*	*	Sys	4512	Intern System-ID for oppføringen
LokalitetID	*	*	Sys	87015	Lokalitetens ID
Enkeltminneindeks		*	Sys	1	Tilheng til Lokalitetens ID for å angi hvilke enkeltminner det er
KulturminneID	*	*	Sys	87015, 87015-1	Kulturminnets ID

2.1 Kjente utfordringer

Utfordringene knyttet til bruk av ID-er er en av de største i dagens kulturminneregister.

1. KulturminneID tilfredsstillers ikke grunnleggende krav til gode ID-er. En god ID skal ikke ha meningsbærende innhold, men skal unikt identifisere noe uavhengig av relasjon til andre objekter.
2. I registeret er KulturminneID for enkeltminner en sammensetning av lokalitetens KulturminneID (LokalitetsID) og et unikt løpenummer for enkeltminnet. Da løpenummeret kun er unikt innenfor lokaliteten det ligger i, medfører det at ID-en til enkeltminne vil endres i forbindelse med oppryddinger der kulturminner flyttes mellom lokaliteter. Dette medfører at gamle henvisninger til kulturminnet ikke lenger er gyldig.
3. Kulturminnet som en ID peker til kan i dag endre seg både i sammensetning og omfang, ved at man legger nye enkeltminner til en lokalitet, eller endrer geometrien til et kulturminne. Dette medfører at det kan være vanskelig å forholde seg til en KulturminneID. Det skaper blant annet problemer om man skal vurdere tidligere saksgang og aktivitet opp mot hvordan kulturminnet ser ut i Askeladden i dag.
4. SysID ble innført i 2017 som en varig ID uavhengig av om KulturminneID endret seg. Tekniske valg som er gjort i forbindelse med funksjonalitet knyttet til flytting av enkeltminner har dessverre underminert dette, slik at også SysID endrer seg. Dette betyr at kulturminner i dag ikke har noen permanent ID.
5. Forvaltningen legger av og til meningsbærende innhold i ID-ene, og man forventer en uavbrutt rekke med løpenummer innenfor lokalitetens enkeltminner. På denne måten

fungerer KulturminneID også som navn for en del kulturminner istedenfor å være en pålitelig identifikator.

6. Ved at dagens KulturminneID for enkeltminner er avledet av, og inneholder lokalitetens KulturminneID, mister man fleksibiliteten til å kunne knytte enkeltminner til flere lokaliteter.

3 Kategorisering av kulturminner

Arkeologiske kulturminner har et dominerende omfang blant kulturminnene i Askeladden. Dette er naturlig da kulturminner fra nyere tid krever et vedtak eller en verdivurdering for å havne i registeret, mens alle spor som er førreformatoriske automatisk kvalifiseres som et kulturminne. En liberalisering av registerpraksis og satsning på kommunale kulturminner, har gjort at antallet kulturminner innenfor bebyggelse-infrastruktur har økt sterkt de siste årene.

Tabell 4: Anslagsvis fordeling av lokaliteter

Kategorier	Antall
Arkeologisk kulturminne	200 000
Bebyggelse/Infrastruktur	35 000
Kirkested	2 600

Tabell 5: Anslagsvis fordeling av enkeltminner

Kategorier	Antall
Arkeologisk kulturminne	400 000
Bygning	50 000
Teknisk/Industrielt kulturminne	10 000
Utomhuselement	6 000
Bergkunst	4 000
Kulturminne under vann	3 500
Kirke	3 500
Fartøy	300
Ruin (middelalder)	100

Kategoriseringen på lokalitetsnivå benyttes blant annet for å avgjøre hvilket fagfelt som skal ha rettigheter knyttet til forvaltningen av den digitale informasjonen. Fordelingen av lokalitetene i arkeologi og nyere tid (bebyggelse-infrastruktur) tilsvarer den tradisjonelle oppdelingen av fagfeltene, hos blant annet fylkeskommunene. I tillegg har kirkested en egen post da dette har en egen forvaltning hos Riksantikvaren. På enkeltminnenivå forsøker man å i større grad beskrive kulturminnet. Dette gjør nivået mer finmasket og deskriptivt.

Tabell 6: Kategorisering av lokaliteter

	Beskrivelse	Eksempel på arter
Arkeologisk kulturminne	Samling av forhistoriske kulturminner (før 1537) eller rester av nyere tids kulturminner som må dokumenteres vha. arkeologiske metoder.	Bosetning-aktivitetsområde Kullfremstillingsanlegg Gravfelt
Bebyggelse-Infrastruktur	Fartøy, stående bygninger og anlegg, samt infrastruktur.	Gårdstun Veganlegg Handelsanlegg

Kirkested	Kirke-, kirkegård-, kapell- eller klosterlokaltet med tilhørende enkeltminner.	Kirkested Kirkegårdslokaltet Klosteranlegg

Sammen med minnetype vil kategori til en viss grad bestemme hva slags informasjon som må registreres. Det vil si at man for eksempel må registrere ekstra bygningsopplysninger dersom man velger å registrere en bygning.

For nyere tid er enkeltminnekategoriseringen den som oftest benyttes når det skal gjøres opptellinger, mens det for arkeologi ofte fokuseres på lokalitetene. Det er ingen krav om sammenheng mellom lokalitetens kategori og hvilke kategorier av enkeltminner som kan legges på den.

Tabell 7: Kategorisering av enkeltminner

	Beskrivelse	Eksempel på arter
Arkeologisk kulturminne	Forhistoriske kulturminner (før 1537) eller rester av nyere tids kulturminner som må dokumenteres vha. arkeologiske metoder.	Fangstgrop Gravhaug Hustuft
Bygning	Stående bygg.	Bolig Stabbur Garasje
Teknisk/Industrielt kulturminne	Spor etter industriell kultur som er av historisk, teknologisk, sosial, arkitektonisk eller vitenskapelig verdi.	Dam Vei Forsvarsverk
Utomhuselement	Grøntanlegg er areal som er opparbeidet overveiende med vegetasjonsdekte flater, bl.a. for sports-, rekreasjons- eller prydførmål.	Idrettsbane Gårdsrom Park
Bergkunst	Førhistoriske bilder som er hogd, slipt eller malt på berg.	Helleristning Skålgrop Hellemaleri
Kulturminne under vann	Kulturminner som ligger eller har ligget under vannoverflaten.	Skipsvrak Anker Skipslast
Kirke	Bygning som brukes til å holde kristne gudstjenester	Kirke Kapell Fjernet kirkebygg
Fartøy	Flytende kulturminner.	Lokalrutebåt Slepebåt Tråler
Ruin (middelalder)	Rester etter bygg eller anlegg fra perioden før reformasjonen (1537). De er bygd i stein eller tegl lagt i kalkmørtel.	Kirkeruin Klosterruin Festningsruin

I tillegg til kategori fordeles kulturminnene etter art. Hvilke arter man kan benytte begrenses av hvilken kategori man velger. Artslisten er betraktelig mer finmasket enn kategoriene.

Tabell 8: Antall kategorier og arter

Kategori/art	Antall
Lokalitetskategori	3
Enkeltminnekategori	9
Lokalitetsart	150
Enkeltminneart	670

Som nevnt tidligere vil alle krav og regler som gjelder i Askeladden både for lokaliteter og enkeltminner, også gjelde for det enkeltliggende kulturminnet. Sistnevnte får dermed kategori og arter som definerer det både som lokalitet og enkeltminne. Mens kategoriseringen har flere formål, er hensikten med arter kun å beskrive kulturminnet.

Tabell 9: Lokaliteter og enkeltminner - kategoriserende kjerneegenskaper

Egenskap	Lok	Enk	Type	Eksempel	Beskrivelse
Minnetype	*	*	Sys	LOK, ENK, LOKENK	Angir type av kulturminne.
Lokalitetskategori	*		Liste	Kirkested	Overordnet kategorisering av lokalitet. I hovedsak virker dette å være gjort etter fagområde i forvaltningen.
Enkeltminnekategori		*	Liste	Kirke	Overordnet kategorisering av enkeltminne. I hovedsak virker dette å være gjort etter satsningsområde i forvaltningen.
Lokalitetsart	*		Liste	Steinbrudd, Driftsbygning	Typologisering av lokaliteter. Dette er i hovedsak gjort etter funksjonen kulturminnet har, men har også andre innslag – som tilstand.
Enkeltminneart		*	Liste	Drivhus, gravrøys	Typologisering av enkeltminner. Dette gjøres etter en blanding av funksjon, tilstand, etnisitet mm.
EnkeltminneTilleggsArt		(*)	Liste	Drivhus, gravrøys	Mulighet for å legge til en sekundær art.

Kategorier og arter er hovedinndelingen som gjør det enkelt å jobbe med kulturminner, telle dem og gjenfinne dem.

3.1 Kjente utfordringer

Utfordringer knytter seg i hovedsak til hvordan det er foretatt en inndeling i kategorier uten å ha en god overordnet plan for inndelingen.

1. Definisjonene av lokalitetskategoriene kan virke misvisende, da det er mulig å registrere ulike kategorier av enkeltminner under hver kategori. Forholdet mellom lokalitet og enkeltminne er ikke gjennomarbeidet.
2. Lokaliteter med enkeltminner både av typen fra eldre og nyere tid er utfordrende å kategorisere i dagens modell. Det er ingen klare regler for hvilken kategori man skal velge for disse.

3. Bruken av kategoriene i forbindelse med tilgangsstyring medfører at samme type fenomen blir registrert ulikt avhengig av tilgangen til bruker. Ulikhetene forsterkes ved at tilgjengelige arter begrenses av valgt kategori, i kombinasjon med at denne sammenhengen ikke er godt nok forvaltet. Det vil si at arter alle fagfelt har behov for kun er tilgjengelig for et av dem, og det blir ulik artsfesting av samme type kulturminne. Dette problemet er sterkt knyttet til forståelsen av de ulike kategoriene og hva de representerer.
4. Kategoriseringene forsøker å beskrive både iboende egenskaper ved kulturminnene, og fagområdet som skal stå for forvaltningen av disse. Denne dualiteten gjør at kategoriseringene ikke er gjensidig utelukkende. For eksempel vil man få problemer da en fabrikk både er en bygning og et teknisk-industrielt kulturminne. Kategoriseringen er ikke egnet for å imøtekomme begge behov.
5. Dagens bebyggelse-infrastruktur er utfordrende å forholde seg til, og spesielt for uinnvidde vil kirkene være en naturlig del av kategorien (selv om de ikke er det). Kategorien har også blitt en samlepost hvor fartøyene skjuler seg. Det er ingen logikk i at kirkene har en egen oppføring grunnet deres særegne forvaltning, uten at fartøyene har det samme.
6. Artslistene er en liberal form for tagging av kulturminnene. Dette har medført at den fordeler materialet i flere akser. Dette blir veldig klart når man finner arter som fjernet kirkebygg, arran, ruin (byggningsrest), museum-galleri, barnehjem, annet teknisk industrielt kulturminne og blestertuft. Her er det samleposter, etniske innslag, samt tilstands- og kategorireferanser. Fordelingen er i hovedsak funksjonsbasert, noe som også får en til å stille spørsmål om tilleggsegenskapen som skal si noe om funksjon. Funksjon har ingen sammenheng med art, selv om begge er funksjonscentrert.
7. Enkelte kulturminner er sammensatte og har flere funksjoner. I registeret er det kun mulig å legge til en hovedart og en tilleggsart for enkeltminner, mens det for lokalitet kun er mulig å legge på én art. Dette begrenser mulighetene for å belyse deres kompleksitet, og begrenser dermed muligheten for å gjøre søk og lage oversikter over kulturminnene.
8. Det er svært ulikt detaljnivå på artene, og ulike detaljnivåer ligger som sidestilte valg – som hustuft, nausttuft og tuft. Mangelen på hierarki gjør det utfordrende å finne frem ved registrering, samt for statistikkformål.
9. Utfordringen knyttet til hva et enkeltliggende kulturminne er, har implikasjoner inn i lokalitets- og enkeltminneart: driftsbygning og gårdsanlegg kan både være en art for lokalitet eller et enkeltminne. Dette har også implikasjoner med tanke på definisjonen av hva en lokalitet og et enkeltminne er.

4 Basisinformasjon om kulturminner

Basisinformasjonen om kulturminner er registrert i Askeladden. Ulike regler gjelder ved registrering av opplysninger knyttet til henholdsvis lokaliteten og enkeltminnet, mens de enkeltliggende kulturminnene forsøker å følge prinsippene for begge. Av denne grunn vil gjennomgangen hovedsakelig henviser til lokalitet og enkeltminne, mens det da er inneforstått at dette også gjelder de enkeltliggende kulturminnene.

Det er mulig å gi en tekstlig karakteristikk av kulturminnene i fire fritekstfelter, hvor beskrivelse er den mest sentrale og benyttede.

Tabell 10: Lokalteter og enkeltminner - beskrivelse av kulturminnet

Fritekstfelt	Lok	Enk	Type	Eksempel	Beskrivelse
Navn	(*)	(*)	Tekst	Blåstua	Navn som benyttes på kulturminnet
Beskrivelse	*	*	Tekst	Internatene er i to etasjer, uten kjeller, fundamentert ...	Beskrivelse av kulturminnet. Tilnærmingen til dette er svært ulik. Det kan blant annet være en fysisk beskrivelse av kulturminnet, en historisk redegjørelse eller en oppsummering av dets funksjon.
Kulturminnesok	(*)	(*)	Tekst	Internatene er i to etasjer, uten kjeller, fundamentert ...	Om beskrivelsen av kulturminnet har et forvaltningspreg, kan man her skrive en tekst som er bedre egnet for det generelle publikum.
Kulturhistorisk-Kontekst	(*)	(*)	Tekst	Trondheimske Kongevei ble bygd som kjøreveg ...	Beskrive kulturminnet ut fra dets samtid.

Navn må være minst to posisjoner, og beskrivelse minst 10 posisjoner. Basisinformasjonen inneholder også opplysninger av mer administrativ og utfyllende art. Knytningen til kommune baseres i utgangspunktet på kartplassering. Der kulturminnet går over flere kommuner, må bruker angi hvilken som skal anses som kommunen som er styrende ifm. med den digitale forvaltningen.

Tabell 11: Lokalteter og enkeltminner – administrativ informasjon og fysisk plassering

Felt	Lok	Enk	Type	Eksempel	Beskrivelse
Begrenset Offentlighet	*	*	Ja/Nei	Ja/Nei	Angir om oppføringen skal være tilgjengelig for offentligheten
Hoved-kommune	*	*	Liste	1804	Kommunen hvor kulturminnet ligger. Om det strekker seg over flere kommuner, vil dette være kommunen som anses som hovedansvarlig for førstelinjeoppgaver håndtert av tjenestene forvaltet av RA.
Gardsnavn	(*)	(*)	Tekst	Harstad Bakken	Navnet på gården som kulturminnet ligger på.
MaksDybde		(*)	Tall	15	Maksimal dybde kulturminne under vann befinner seg på.
MinDybde		(*)	Tall	3	Minimumsdybde kulturminne under vann befinner seg på.

Synlig	*	*	Ja/Nei	Ja/Nei	Angir om kulturminnet er synlig over markoverflata.
UnderVann	*	*	Ja/Nei	Ja/Nei	Angir om kulturminnet ligger under vann.
Ansvarlig Organisasjon	*	*	Liste	Nordland fylkeskommune	Angir hvem som har førstelinjeansvar for kulturminnet i RAs tjenester. Det vil si hvem henvendelser først går til. For enkeltminner settes dette av systemet.

4.1 Kjente utfordringer

1. Det er ingen retningslinjer for hvordan man skal navngi et kulturminne. For en del bygninger brukes tidvis adressen. En utfordring ved dette er at informasjon om adresser eies og vedlikeholdes av Kartverket, og endringer som gjøres i plassering og matrikkel speiles ikke i registeret. Andre tilnærminger til navn er områdenavn, gårdsnavn, lokalt navn, tradisjonsnavn, prosjektnavn og midlertidig feltnavn.
2. Skillet mellom forvaltningsbeskrivelse og publikumsbeskrivelse er uklart. I Kulturminnesøk distribueres begge tekstene. I tilfeller hvor det foreligger kulturminnesøktekst, vil enkelte anse beskrivelse kun å være ment for forvaltningen.
3. Det mangler standardiserte regler for hvordan man skal beskrive kulturminnene. Kulturminner av samme type vil dermed kunne beskrives både ut fra deres fysiske attributter, eller de kan presenteres gjennom en redegjørelse for historisk aktivitet og bruk. Dårlige og mangelfulle beskrivelser medfører både at ansatte må lete etter opplysninger andre steder, i tillegg til at materialet blir svært fattig i formidlingsøyemed.
4. I mange tilfeller er publikumstekst og beskrivelse omtrent tilsvarende tekst. Det betyr dobbelt vedlikehold, og større sjanser for uønskede avvik.
5. Kulturhistorisk kontekst er lite utfylt, og det er uklart for mange i forvaltningen hva som skal registreres der, og hvordan dette skal fungere sammen med beskrivelsen.
6. Om man gjør informasjonen om et kulturminne utilgjengelig for offentligheten, bør dette hjemles eller begrunnes. I dag huker man bare av for at informasjonen er begrenset.
7. I forbindelse med avansert søk er tilnærmingen med hovedkommune en utfordring, da det kun er denne man kan søke på, og søket ikke gir resultater for alle andre kommuner kulturminnet måtte ligge på.
8. Det er behov for å avklare hva formålet med ansvarlig organisasjon skal være. For lokalitetene foreligger det ikke regler for hvordan dette skal settes. Tidligere ble ansvarlig organisasjon satt manuelt av den som registrerte. Fra 2021 ble dette automatisk satt for enkeltminner – basert på regler Riksantikvaren kom frem til. Informasjonen benyttes heller ikke i tilgangsstyringen i Askeladden.
9. Attributtet «under vann» kan være forvirrende da det fins en enkeltminnekategori som heter kulturminne under vann: Skal alle kulturminner som fysisk er under vann havne i kategorien «kulturminne under vann»? Og vil alle kulturminner med denne enkeltminnekategorien automatisk få attributtet under vann?

5 Kategorispesifikke opplysninger om kulturminner

Bygninger, kirker, bergkunst og fartøy har ekstra informasjon som kun omhandler enkeltminner innenfor disse kategoriene. Dette kommer som et supplement til basisopplysningene, som er felles for alle kulturminner.

5.1 Bygninger (og kirker)

I denne kategorien inngår kirkene, som i tillegg til å ha den generelle bygningsinformasjonen også har noen unike egenskaper kun knyttet til kirkebyggene.

Tabell 12: Bygningsspesifikke opplysninger

Felt	Type	Eksempel	Beskrivelse
Byggnr	Tekst	1234567	Bygningsnummer i matrikkelen
SefrakID	Tekst	1804-0904-012	ID benyttet ifm. Sefrakregistreringene
Arkitekt	Tekst	Ola Nordmann	Bygningens arkitekt
Byggherre	Tekst	Ola Nordmann	Byggherre ved reising av bygning
Bebygd areal	Tall	50 m2	Bebygd areal er det areal en bygning opptar på bakken. Til bebygd areal regnes alle bygningsdeler som stikker mer enn 0,5 m over bakken. Lav terrasse, o.l. regnes derfor ikke med, heller ikke takutstikk.
Lengde	Tall	10 m	Lengde på bygning
Bredde	Tall	10 m	Bredde på bygning
Etasje	Liste	Hus i 1 etasje	Antall etasjer bygningen har
Hovedmateriale*	Liste	Tre	Hovedmateriale bygninger er konstruert av
Revet/brent år	Tall	1975	Året bygningen ble revet eller brent
Interiørbeskrivelse	Tekst	Tradisjonell innredning, bygd i 1918.	Generell beskrivelse av detaljer ved bygningens indre.
Bygningsstatus	Liste	Delvis nedrast	Overordnet tilstandsbeskrivelse av bygningen
Bygningstilart	Liste	Funksjonalisme	Stilart bygningen er oppført i
Oppvarmet	Ja/Nei	Ja	Informasjon om bygningen er oppvarmet
Unikt for kirkene			
Dedikasjon	Tekst	Johannes Døperen	Dedikasjon knyttet til kirke
Planform	Liste	Korskirke	Planform en kirke er satt opp i
Sitteplasser	Tall	100	Antall sitteplasser i en kirke
Prestegjeld	Tekst	Bodin	Prestegjeld en kirke tilhører
Bispedømme	Liste	Sør-Hålogaland	Bispedømme en kirke tilhører

5.2 Kjente utfordringer

En del av de kategorispesifikke opplysningene i registeret er mangelfulle, og er ellers ulikt utfylt. Informasjon som saksbehandler registrerer om bygninger har klar overlapp med opplysninger som kommer fra matrikkelen, uten at det er noen form for samkjøring av dette.

1. Det er ingen kontroll av om oppgitt bygningsnummer er gyldig i matrikkelen. Dette medfører at knytningen til matrikkelen potensielt ikke blir så god som den kunne være. Uansett indikerer det en svakhet i forbindelse med registrering, og koblingen mellom kartfesting og bygningsnummer.

2. Arkitekt og byggherre er fritekst. Tekst kan medføre ulik skrivemåte på samme person og firma, med påfølgende dårligere søkbarhet.
3. Bebyggd areal beregnes fra flaten kulturminnet tegnes med i kart. Derfra kan man også hente lengde og bredde. Dette er ikke samordnet med informasjon fra matrikkelen.
4. Revet/brent og bygningsstatus har ikke en klar sammenheng med tilstanden en bygning gis, og er heller ikke samordnet med informasjon om tilstand fra matrikkelen.
5. Slik registeret i utgangspunktet er satt opp, skal bygninger være stående byggverk. Når byggverket er sammenrast er det ikke lenger stående, og dermed heller ikke lenger en bygning. Registeret mangler en løsning for denne typen transformasjoner.
6. Kirkeinformasjonen i registeret følges ikke opp, da KA's Kirkebyggdatabase er hovedverktøy for de som jobber med denne typen kulturminner, og det ikke foreligger integrasjon til denne.

5.3 Bergkunst

De ekstra feltene som er gjort tilgjengelig for bergkunst, er i stor grad fritekstfeltet og bærer preg av å være en sammenslåing av ulike opplysningsbolker fra en tidligere base.

Tabell 13: Bergkunstspesifikke opplysninger

Felt	Type	Eksempel	Beskrivelse
Bergflatens form	Liste	Bergvegg	Angir hva slags flate bergkunsten befinner seg på
Synlig areal	Tall	30 m2	Hvor mye av flaten med bergkunst som er synlig
Tydelighet	Liste	Variierende tydelighet	Hvor tydelig bergkunsten er å se med det blotte øyet
Om bergflaten	Tekst	Bergart: Sandstein Hellingsvinkel: 0-25 grader	Beskrivelse av flaten bergkunsten befinner seg på
Antall figurer	Tall	60	Antall figurer som er innrisset
Figurbeskrivelse	Tekst	Skålgrop 20 Fot(såle) uten tær 14 Menneske 4	Fordeling av figurer på ulike typer.
Kommentar	Tekst	Meget svake og knapt synlig under normale lysforhold. Uvanlig komb ...	Kommentar knyttet til bergkunsten som helhet.
Makrovegetasjon	Tekst	Skog med bjørk, osp, hegg og rogn.	Større vegetasjon i nærområdet – type trær og busk.
Mikrovegetasjon	Tekst	Mikrovegetasjon med følgende latinske navn: Andrea rupestris, Racom connescens..	Mindre vegetasjon, av typen som vokser på selve bergflaten.
Forvitring	Tekst	Tilstandsanalyse: Ja - Dato: 11.01.2006 Type forvitring: Flakforvitring....	Tilstanden til bergkunsten med tanke på forvitring.
Menneskeskapt skader	Tekst	Mekanisk slitasje DYBDE: OMFANG: 11-50% BERØRER? Ja	Skader skapt av direkte menneskelig aktivitet.
Andre skader	Tekst	FORURENSNING Veitrafikk: Privat vei	Andre skader, for eksempel av mer indirekte art.

5.3.1 Kjente utfordringer

I implementeringen av bergkunst i Askeladden er ikke formålet med opplysningene, og hvor de passer inn i registerets informasjonsmodell, tatt høyde for i tilstrekkelig grad.

1. Fritekstfeltene i bergkunstinformasjonen er en samling av ulike kategorier felt. Dette gjør informasjonen mer utfordrende å registrere og oppdatere.
2. Deler av særegenskapene er knyttet til tilstand. Dette gjelder også beskrivelse av vegetasjon. Sistnevnte kan også ha tette bånd til hendelsen terrengbeskrivelse.
3. Informasjonen om bergkunst er ikke godt nok etablert i registeret. I motsetning til andre kategorier kulturminner, som har et stort antall kategoriserende egenskaper, er bergkunst i større grad en tekstlig rapport knyttet til kulturminnet.

5.4 Fartøy

Fartøyenes egenskaper kom i stor grad med introduksjonen av vernede fartøy i 2017. Fartøyene er de med størst omfang av egenskaper knyttet til kodelister.

Tabell 14: Fartøyspesifikke opplysninger

Egenskap	Type	Eksempel	Beskrivelse
Kallesignal	Tekst	LL5622	Kjennetegn som unikt identifiserer et fartøy ifm. meldinger over samband. Fartøy som ikke har dette, får et løpenummer som starter på RA.
Område	Liste	Hav Kyst/fjord	Angir hvor fartøyets aktivitet foregår.
Sertifikattype	Tekst	Passasjer	Angir hva slags virke fartøyet har.
Passasjerantall	Tall	50	Antall passasjerer fartøyet er konstruert for.
Hjemmehavn	Tekst	Bodø	Havnen hvor fartøyet er hjemmehørende.
Registreringshavn	Tekst	Bodø	Havnen fartøyet er registrert i og juridisk tilhører.
Byggeverft	Tekst	Austerheim båtbyggeri	Navn på verft som bygget fartøyet.
Konstruktør	Tekst	Anton Austerheim	Navn på konstruktøren bak fartøyet.
Egenvekt	Tall	50 bruttotonn	Totalvolumet av alle lukkede rom som er i bruk på et skip.
Lengde	Tall	70 fot	Lengden av skipet, eller den flyttbare innretningen målt fra forkant av forreste del av skroget til akterkant av akterste del av skroget.
Bredde	Tall	20 fot	Største bredde målt midtskips på spant for fartøyer med hud av stå, eller annet metall, og målt utvendig på hud for fartøyer der huden er av ethvert annet materiale.
Fremdrift	Ja/Nei	Ja	Angir om fartøyet blir slepet eller har egen form for fremdrift.
Fremdriftstype	Liste	Ekspljosjonsmotor	Hva slags type fremdrift fartøyet har.
Fremdriftsantall	Tall	1 maskin	Om fartøyet er motordrevet angis antall motorer.

Skrogtype	Liste	Ett skrog	Type skrog
Baugform	Liste	Loddrett profil	Form på baug
Akterform	Liste	Overhengende	Form på akter
Dekktype	Liste	Delvis dekket	Type konstruksjon på dekk
Skrogmateriale	Liste	Tre: Kravell	Byggemateriale på skrog
Overbygg	Ja/Nei	Ja	Om fartøyet har overbygg
Plassering av overbygg	Liste	Akter	Plassering av overbygg
Overbyggmateriale	Liste	Jern	Materiale til overbygg
NFF-medlem	Ja/Nei	Nei	Om fartøyet er et medlem i Norsk forening for fartøyvern
Fartøystatus	Liste	Landsatt (i opplag)	Angir situasjonen fartøyet nå befinner seg i.

5.4.1 Kjente utfordringer

Fartøyene beskrives nokså detaljert med verdier fra ulike standardiserte kodelister, men slik opplysningene ligger i registeret er de vanskelig å benytte i søk. Artsbestemmelsen til et fartøy er for eksempel spredt mellom lokalitetsart og enkeltminneart. I tillegg er hierarkiet som er tilrettelagt på enkeltminneart ikke tilgjengelig når man foretar et søk – der man kun får en flat liste å velge blant.

1. Sertifikattype er fritekst, ikke en klassifisering (nedtrekksliste). Resultatet er at det for eksempel er registrert både «passasjer» og «passasjersertifikat». Det samme gjelder byggeverft og konstruktør. Dette inngår i Askeladdens overordnede problemer med å forvalte organisasjoner og personer.
2. Sjøfartsdirektoratet har en liste med godkjente hjemsted, mens Askeladden benytter fritekst. Dette medfører at man ikke enkelt kan lage oversikter på tvers av registrene, og åpner for at hjemmehavn kan tolkes ulikt i Askeladden. Sjødirektoratets liste kan dermed ikke benyttes ifm. automatisk oppdatering av Askeladden.
3. Det er mange obligatoriske felter som ikke er utfylt for fartøyene.
4. Det er mange svært detaljerte lister knyttet til fartøyene, men i kontakt med forvaltningen virker det som om informasjonen ikke er mye brukt. Det er uvisst hva som er årsaken til dette.

6 Strukturer knyttet til kulturminner

Strukturnivået kan inneholde svært ulike fenomener. Hovedformålet med strukturen er å åpne for muligheten til å kunne dele opp et kulturminne i mindre komponenter, som konstruksjonsdel og rom. I tillegg er struktur blant annet brukt til kirkekunst, og nivået kan dermed sies å inneholde artefakter som i seg selv er kulturminner. Dette medfører at enkelte strukturer både kan ha egen datering og tilstand.

Strukturkategori	Beskrivelse	Eksempel på arter
Grøntanleggselement	Deler av et grønntanlegg.	Gjerde Dam Allé
Kirkeinteriør	Interiør som er særegne for en kirke. Disse kan være løse gjenstander, men også mindre integrerte deler av kirken.	Veggdekor Prekestol Lysestake
Konstruksjonsdel	En del av konstruksjonen til en bygning.	Lafteverk Trevinduer Åstak i tre
Konstruksjonsdel - teknisk og industri	En del av konstruksjonen til teknisk-/industrielt anlegg	Metallkonstruksjoner Trekonstruksjoner Støpte konstruksjoner
Rom	Et rom i en bygning.	Stue Lagerrom Husdyrrom
Tilrettelegging	Tilrettelegging som er gjort for å gjøre kulturminnet mer attraktivt for publikum.	Skilting/informasjon Parkering Museum

Hovedbruken av strukturer er knyttet til konstruksjonsdeler til bygninger – dette gjenspeiles både av antall registreringer som er gjort innenfor denne kategorien, og den velutbygde listen med arter bruker kan velge i. Registrering av kirkekunst er et pågående arbeid og antallet er økende. Svært få rom var registrert før overføringen av SKE-registeret (Statens kulturhistoriske eiendommer).

For de fleste typene registreres det flere strukturer på samme kulturminne – deriblant er 2 500 kirkeinteriør fordelt på 150 kirker.

Tabell 15: Anslagsvis fordeling av strukturer

Strukturkategori	Antall strukturer	Antall kulturminner	Antall arter å velge blant
Grøntanleggselement	15	15	60
Kirkeinteriør	2 500	150	115
Konstruksjonsdel	65 000	10 000	500
Konstruksjonsdel - teknisk og industri	200	75	10
Rom	3 000	1 500	30
Tilrettelegging	1 000	1 000	5

Strukturene knyttes altså til enkeltminnene, bortsett fra tilrettelegging som legges på lokaliteten.

6.1 Kjente utfordringer

Struktur er en samlebetegnelse for mange ulike fenomener. Som overordnet størrelse er struktur lite forstått og dårlig egnet i formidlingsøyemed.

1. Enkelte konstruksjoner kan være vanskelig å plassere. En trapp kan for eksempel være et grøntanleggselement, en konstruksjonsdel eller et enkeltminne. Det at samme type konstruksjon kan ligge flere steder, gjør dem vanskelig å registrere, søke opp og lage samlet oversikt.
2. Artslistene til strukturene er ikke tilstrekkelig gjennomarbeidet, enkelte klassifikasjoner har lite og overlappende innhold. Andre, som konstruksjonsdel, inneholder svært mange valg. Samtidig har over hundre av artene i sistnevnte enten én eller ingen observasjoner knyttet til seg. De omfattende listene virker ikke å være sterkt nok faglig begrunnet, med tanke på utfordringen de skaper for registrator.
3. Slik den brukes i registeret er struktur som term ikke godt innarbeidet i forvaltningen. For arkeologien kan strukturer oppfattes som noe helt annet. Som for hendelser, virker strukturer mer som et databasebegrep (databaseobjekt), enn et som burde benyttes i kommunikasjonen med brukeren.
4. Kategoriseringen av romtype er for lite utviklet og gjennomtenkt. Dette illustreres ved at 9 av 28 romtyper mangler observasjoner, mens «annen type rom» har flest registreringer.

7 Askeladdens tilleggsopplysninger (hendelser)

Dette kapitlet vil kun dekke det som ligger i Askeladden og er omtalt som hendelser. I prinsippet kan man si at et kulturminne har to former for hendelser – forvaltningshendelser (forvaltningens aktiviteter knyttet til kulturminnet) og historiske hendelser (annen aktivitet som har påvirket kulturminnet). I Askeladden er hendelsene presentert i tre kategorier. Vernekategorien skal dekke alt som har direkte tilknytning med verdien som kulturminnet vurderes å inneha. Felt skal omhandle all aktivitet der forvaltningen som hovedregel har vært på besøk hos kulturminnet. Annet er en samlepost, som blant annet viser at hendelser har blitt benyttet til mer enn opprinnelig tiltenkt.

Tabell 16: Kategorier og arter av tilleggsopplysninger

Hendelses-kategori	Hendelses-Art	Beskrivelse
VERN	Dispensasjon	Dispensjon gitt på fredet kulturminne.
	Tinglysning	Tinglysning av fredning.
	Verneplan	Plassering av et kulturminne i en verneplan.
	Vernestatus	Verdi og vern et kulturminne gis.
FELT	Dokumentasjon	Granskning/dokumentasjon i felt – tegnet/skannet/fotografert/oppmålt.
	Observasjon	Ved befaring/melding om skade osv.
	Orientering	For arkeologiske kulturminner – tekstuell beskrivelse av beliggenhet.
	Registrering	Førstegangsregistrering/feltregistrering av et nytt objekt.
	Skjøtsel og istandsetting	Vedlikeholdsarbeid på kulturminnet.
	Terrengbeskrivelse	For arkeologiske kulturminner – beskrivelse av minnets omgivelser.
	Tilstandsvurdering	Tilstandsregistrering av kulturminnet.
	Undersøkelse	Bygningsteknisk undersøkelse eller arkeologisk utgravning.
ANNET	Bevaringsprogram	Plassering av et kulturminne i et bevaringsprogram.
	Datering	Datering av et kulturminne.
	Dokumenter/referanser	Samlepost for å legge generelle vedlegg til kulturminnet.
	Funksjon	Angir funksjon kulturminnet har hatt historisk.
	Gjenstandsfunn	Mulighet for å angi gjenstandsfunn som er gjort på kulturminnet.
	Historikk/tradisjon	Dokumentasjon av historier knyttet til kulturminnet.
	Ombygging	Informasjon om ombygging av en bygning/fartøy.
	Restaurering	Informasjon om restaurering av en bygning/fartøy.

Noen av disse vil kun være mulig å registrere for utvalgte typer kategorier av kulturminner (mer om dette i avsnittene som dekker den enkelte hendelseskategori).

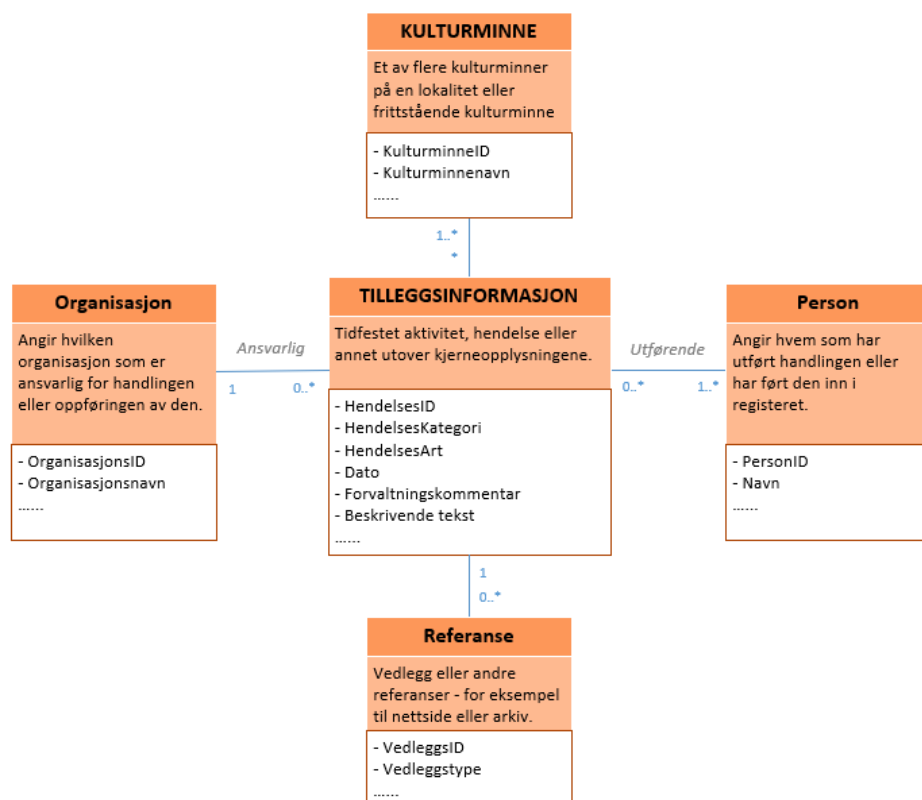
En del opplysningstyper er felles for alle arter av tilleggsopplysninger. Det vil være litt variasjon med tanke på hva som skal legges i datofelt eller i fritekster for enkelte, men dette vil belyses i de påfølgende avsnittene.

Tabell 17: Generelle opplysninger knyttet til tilleggsinformasjon

Opplysning	Innhold
Dato*	Dette vil for typiske hendelser være da aktiviteten fant sted. For andre typer tilleggsopplysninger (som verneplan), vil det kun gjengi tidspunkt for når det ble oppført i registeret.
Beskrivende tekst	Gjengir hva hendelsen gikk ut på og detaljene ved den.
Forvaltningskommentar	Felt som tillater saksbehandler å kommentere forhold som kan være interessante, men som ikke direkte er et resultat av aktiviteten. For eksempel at tilstandsvurderingen ble gjort på en dag med mye snø eller at det var vanskelig å finne frem.
Referanse	Alle vedlegg og knytninger til andre kilder. Dette kan for eksempel være opplastede dokumenter, henvisning til nettside eller arkivnummer.
Organisasjon*	Organisasjonen som er ansvarlig for oppføringen eller aktiviteten.
Person*	Personen(e) som har deltatt i arbeidet.
Kulturminne*	Kulturminnene som opplysningene gjelder.

En aktivitet eller oppføring kan altså være knyttet til flere kulturminner og personer, samt ha flere vedlegg.

Figur 2: Opplysninger knyttet til tilleggsinformasjon

7.1 Kjente utfordringer

Hendelser ble innført i forbindelse med en teknisk oppgradering i 2017, uten at tilstrekkelig forarbeid var gjort med behovsanalyse, oppsett og logikk. I tillegg har funksjonaliteten blitt brukt til mer enn det først var tenkt, og dette har gjort hendelsesbegrepet utvannet og vanskelig å forholde seg til i registersammenheng.

1. Hendelser som funksjonalitet er ikke tilstrekkelig innført i forvaltningen. Dette medfører at informasjon om hendelser ikke blir brukt, samtidig som ny relevant informasjon ikke registreres.
2. Som mye annen funksjonalitet i registeret har også hendelser blitt brukt til å holde på annen informasjon, da det teknisk har vært mulig å legge den der. Dette utvanner forståelsen av hendelser, i tillegg til at det fører til dårlig brukervennlighet.
3. I sin opprinnelse skulle en hendelse være en aktivitet tilknyttet personene som utførte aktiviteten – for eksempel en tilstandsregistrering. Den utvidede bruken av hendelser, for eksempel opplysninger om funksjon, gjør at brukerne opplever unødvendige steg som å måtte oppgi utførende person eller utført dato (systemet logger allerede når og hvem som har gjort oppføringen i databasen).
4. Vedlegg knyttes i dag kun til hendelser, ikke direkte på kulturminnet. Resultatet er at brukerne av registeret skaper dummyhendelser kun for å legge til vedlegg. I tillegg kan vedlegg av samme tematikk havne på flere ulike hendelser, og dermed gjøre dem vanskeligere å finne.
5. De ulike hendelseskategoriene og artene er for dårlig bearbeidet og definert – noe som medfører at brukere registrerer samme type aktivitet på ulike arter.
6. Hendelser låses etter en måned, og da kan ikke brukeren redigere informasjonen lenger. Dette ble innført for å hindre at brukerne endrer opplysninger som er viktige å ta være på, for eksempel historiske vern som omverdenen har forholdt seg til i en tidligere periode. Utfordringen nå ligger i at det ikke er mulig å gjøre utbedringer i kvalitet på informasjonen som er registrert.
7. Reglene for hvilke kategorier av kulturminner det er mulig å legge ulik informasjon på, er ikke tilstrekkelig gjennomarbeidet. Behov som enten stammer fra et fagområde, eller kanskje ønsker fra en begrenset brukermasse, er generalisert for alle kategorier av kulturminner. Dette gjør det vanskelig å forstå begrunnelsen for hvorfor informasjonen skal registreres, og hva den skal brukes til.
8. Det er i mange tilfeller uklart hva man skal skrive i tekstfeltene, dette gjelder ikke minst kommentarfeltet som er ment for forvaltningsmerknader. Dette medfører at feltene blir brukt i ulik grad og på ulik måte.

7.2 Vern

Det som registreres under hendelseskategorien vern sier noe om status og verdi forvaltningen anser at kulturminnet har. Vern legger restriksjoner for tiltak som påvirker minnet, og hvilket forvaltningsregime som skal følges.

Brukerne knytter vern til enkeltminnene. Vernevurderinger aggregeres slik at det sies noe om verdien til lokalitetene. Dette er spesielt viktig for arkeologien og de automatisk fredete kulturminnene. Disse får en sikringszone knyttet til lokalitetens flate – 5 meter buffer på fastlandet og 100 meter på Svalbard.

Det registreres tre typer informasjon om vern, hvorav kun vernevurderingen er obligatorisk.

Tabell 18: Former for verneinformasjon

Informasjon	LOK	ENK	Beskrivelse
Vernevurdering (vernestatus)		*	Angir statusen kulturminnet har i forvaltningen, og styrer hvordan forvaltningen av det skal fungere.
Verneplan	(*)	(*)	Er ikke et formelt vern, men angir eiendommer som staten eier, og ansvarlig sektor mener har en kulturhistorisk verdi.
Dispensasjon	(*)	(*)	Fritakelser som er gjort for å gjennomføre enkelttiltak som i utgangspunktet er i konflikt med minnets vernestatus.
Tinglysning	(*)	(*)	Informasjon om tinglysningen knyttet til fredninger.
Formål og begrunnelse			Informasjonstype kun ment for informasjon fra SKE-registeret. Opplysninger knyttet til vern og kompleks.

En opptelling av bruken kan være utfordrende å tolke, da de enkeltliggende kulturminnene kategoriseres både som lokalitet og enkeltminne. Det vil derfor ikke gis en opptelling fordelt på type kulturminne, men bare tall som viser total bruk av hendelsen.

Tabell 19: Registreringer innen vernekategorien

Kategori	Enkeltminne	Lokalitet	Enkeltliggende kulturminne
Vernevurdering	310 000	-	185 000
Verneplan	6 500	1 000	1 500
Dispensasjon	1 000	2 500	5 000
Tinglysning	6 000	50	1 100
Formål og begrunnelse	-	100	

Tabell 20: Kategorier av kulturminner man kan registrere verneinformasjon på

	Vernevurdering	Verneplan	Dispensasjon	Tinglysning	Formål og begr.
ENKELTMINNE					
Arkeologisk kulturminne	X	(X)	(X)		
Bergkunst	X	(X)	(X)		
Bygning	X	(X)	(X)	(X)	
Fartøy	X	(X)	(X)	(X)	
Kirke	X	(X)	(X)	(X)	
Kulturminne under vann	X	(X)	(X)		

Ruin (middelalder)	X	(X)	(X)		
Teknisk/Industrielt kulturminne	X	(X)	(X)	(X)	
Utomhuselement	X	(X)	(X)	(X)	
LOKALITET					
Arkeologisk kulturminne		(X)	(X)	(X)	(X)
Bebyggelse/infrastruktur		(X)	(X)	(X)	(X)
Kirkested		(X)	(X)	(X)	(X)

7.2.1.1 Kjente utfordringer

Informasjonen som ligger under vernekategoriene er i liten grad knyttet sammen. Det er klare sammenhenger mellom dem, uten at dette er ivare tatt verken i modellen eller tjenestene. En utilstrekkelig forvaltning av verneinformasjon er en kritisk utfordring i tjenestene.

1. Det er ingen sammenheng mellom dispensasjon og vernestatus. Det betyr at om det tillates en komplett fjerning av et kulturminne, er det ingen teknisk logikk mellom dispensasjonen, fjerningen og endring av vernestatus.
2. Verneplan og vernestatus har sammenfallende informasjon. I vernestatus oppgir man noe som statlig listeført, mens man med verneplan knytter det til en statlig sektor. Det er ingen teknisk sammenheng mellom denne informasjonen, og den kan dermed være motstridende.
3. Tinglysningshendelsen gjelder kun for vedtaksfredninger, og henger sammen med vernet. Det er likevel ingen knytning mellom disse i registeret, og tinglysning kan også legges på det som ikke er vedtaksfredet.
4. Hendelsen formål og begrunnelse ble lagt til rette for ifm. overføringen av data om Statens Kulturhistoriske Eiendommer (SKE). Dette ble lagt på lokalitetsnivået og utgjør en utfordring, da all annen verneinformasjon ligger på enkeltminnene. Lokalitetene er gjenstand for endringer, og kan for eksempel også inneholde kommunalt listeførte bygninger. Formål og begrunnelse vil av denne grunn potensielt ikke gjelde hele lokaliteten, bare utvalgte og ikke spesifiserte deler av den.
5. Verneinformasjon som kun ligger på lokalitetsnivå, skaper utfordringer om man flytter enkeltminner mellom lokaliteter. Informasjonen som ligger på enkeltminnets vern kan også inneholde tekstlige opplysninger, som refererer til den tidligere lokaliteten den tilhørte. Funksjonaliteten for å flytte enkeltminner gjør ingen kontroll av slike utfordringer, og gjør ikke bruker oppmerksom på problemstillingen.
6. Verneplanene eies av ulike statlige sektorer som ikke har tilgang til Askeladden. Dette innebærer at de sitter med sine egne oversikter, og at Riksantikvaren sitter med en kopi. Det virker som om det ikke er en god strategi for verneplaner i Askeladden. Dette i tillegg til at det ikke er noen rutine for å harmonisere innholdet mot sektorenes verneplaner, medfører at det til dels er store avvik.
7. I og med at lokaliteten ikke er en stabil størrelse, er den dårlig egnet for informasjon knyttet til vern, siden vernet på lokaliteten kan endres dersom enkeltminnernes vernestatus endres, eller enkeltminnene f.eks. forsvinner.

7.2.2 Verneevaluering (vernestatus)

I dagligtale snakker man som regel om vernestatus når man henviser til verneevalueringen. Den sier noe om verdien forvaltningen mener kulturminnet har. Et kulturminne kan ha flere gyldige verneevalueringer samtidig – for eksempel en gjort av Riksantikvaren/fylkeskommunen (vedtaksfredet) og en gjort av kommunen (kommunalt listeført). I tillegg vil et kulturminne både ha

gjeldende og tidligere verne vurderinger knyttet til seg. I registeret gis kulturminnet en oppsummerende vernestatus bestående av den verne vurderingen som gir kulturminnet det strengeste vernet.

Tabell 21: Informasjon knyttet til verne vurdering

Strukturert informasjon	Type	Beskrivelse
Vernestatus*	Liste	En status som viser hva slags formelt vern, interesse og verdi som kulturminneforvaltningen mener kulturminnet innehar.
Lovgrunnlag	Liste	Lovgrunnlag et lovfestet eksplisitt vern er knyttet til.
Lovparagraf	Liste	Paragraf i lovgrunnlaget et lovfestet eksplisitt vern er knyttet til.
Interiørfredning	Liste	Grad av interiørfredning et lovfestet eksplisitt vern har.
Status*	Liste	Angir om dette er gjeldende vernestatus eller en som gjaldt tidligere.
Vedtak	Tekst	Tekst fra vedtaksdokument ved vedtaksfredning.
Formål og begrunnelse	Tekst	Tekst fra vedtaksdokument ved vedtaksfredning.
Tekst	Tekst	Tekst hvor registrator fritt kan si noe om verne vurderingen dersom det ikke er en vedtaksfredning.
Dato*	Dato	Dato for når vernet trede i kraft.
Organisasjon*	Liste	Organisasjon ansvarlig for verne vurderingen.
Person*	Liste	Person(er) som er tilknyttet jobben med verne vurderingen.

Hva man angir i forbindelse med en registrering av vern avhenger av type vern. Stjerne (*) indikerer informasjon som alle vern må ha. Verne vurderingen fordeler seg på 4 overordnede kategorier.

Tabell 22: Kategorisering av verne vurdering

Vernekategori	Beskrivelse
Intet vern	Dette er kulturminner som typisk - har vært oppe til vurdering, men ikke blitt ansett å ha noen verdi - har hatt et vern tidligere, men har mistet dette - har formasjon som har blitt undersøkt og avkreftet som kulturminne
Vedtaksfredninger	Fredning basert på enkeltvedtak eller forskrift.
Automatisk fredning	Kulturminner som er automatisk fredet grunnet deres alder.
Listeføring	Kulturminner som står på en nasjonal eller lokal liste over kulturminner, som hele eller deler av forvaltningen anser som verneverdige.

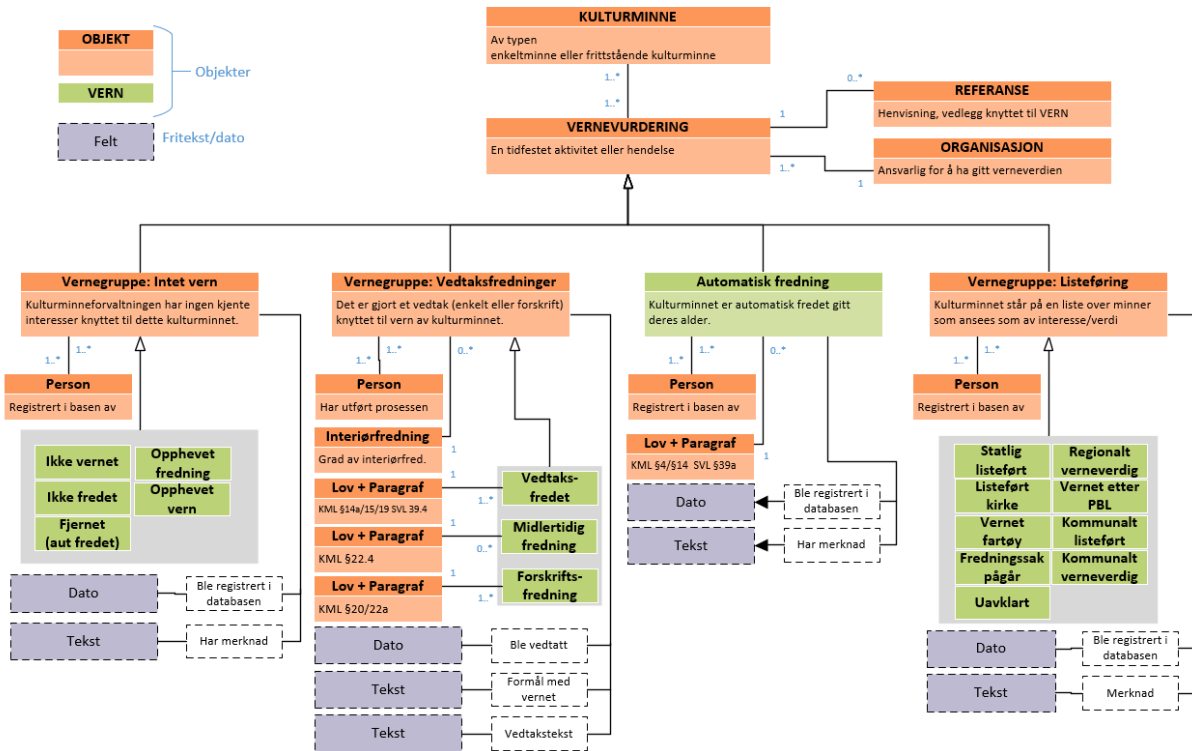
Foruten automatisk fredning finnes flere undertyper av vernestatuser for hver av kategoriene. Noen hovedregler bestemmer hvordan man kan registrere et vern:

1. Datering og kategorisering av kulturminnet vil begrense hvilke vernestatuser man kan angi.
2. Valgt vernestatus vil bestemme hvilke lovhenvvisninger man kan angi.
3. Interiørfredning er kun mulig å angi for vedtaksfredninger.

Figur 3 viser hvordan sammenhengene er for hver type vernestatus.

Figur 3: Vernestatus i kombinasjon med annen informasjon

Overordnet

1. Det kan knyttes referanser (vedlegg) til registreringen av vern.
2. Det oppgis hvilken organisasjon som er ansvarlig for den registrerte informasjonen.

Kulturminner som oppgis å ikke (lenger) ha noen kulturhistorisk verdi

Dette gjelder 5 ulike vernestatuser, som alle oppgir at kulturminnet ikke lenger anses å ha noen verdi for forvaltningen på nåværende tidspunkt.

1. Person(er) som registrerer statusen.
2. En frivillig merknad knyttet til registreringen.
3. Dato for når kulturminnet fikk denne statusen (for eksempel når det mistet sitt vern om det har hatt dette tidligere).

Vedtaksfredninger

Gruppen inneholder fredninger basert på enkeltvedtak og forskrift.

1. Person(er) som har gjennomført vernet.
2. Tekster knyttet til vedtaket (fra vedtaksdokument).
3. Dato for når vernet trådte i kraft.
4. Henvisning til lov og paragraf vernet baseres på.
  - a. Enkeltvedtak => § 14, § 15 eller § 19 i kulturminneloven.
§ 39.4 i svalbardmiljøloven.
  - b. Midlertidig fredning => § 22.4 i kulturminneloven.
Forskriftsfredning => § 20 eller § 22a i kulturminneloven.

Automatisk fredning

1. Person(er) som registrerer statusen.
2. En frivillig merknad knyttet til registreringen.
3. Dato for når kulturminnet fikk denne statusen i registeret.
4. Henvisning til lov og paragraf vernet baseres på.
  - a. Kulturminneloven § 4 eller § 14.
  - b. Svalbardmiljøloven § 39a.
  - c. Forskrift om fredning av Jan Mayen naturreservat.

Vern knyttet til lov eller forskrift

I tilfeller det registreres et lovfestet vern henvises det til lov eller forskrift. Ved lovfestet vern knyttes det i de fleste tilfeller også opp mot en paragraf.

Tabell 23: Vernetyper i Askeladden, knyttet til lov eller forskrift

Paragraf	Vernestatus	Innhold
Kulturminneloven <i>Har til formål å verne kulturminner og kulturmiljøer både som del av vår kulturarv og som ledd i en helhetlig miljø- og ressursforvaltning.</i>		
§4	Automatisk fredning (krever ikke vedtak)	
§4a		Boplasser, huler, hellere ...
§4b		Arbeids- og verksteds plasser ...
§4c		Spor etter åkerbruk ...
§4d		Vegfar ...
§4e		Forsvarsverk ...
§4f		Tingsteder, kultplasser, varp, brønner, kilder ...
§4g		Steiner og fast fjell med innskrifter eller bilder ...
§4h		Bautasteiner, kors ...

§4i		Steinsetninger, steinlegninger ...
§4j		Gravminner ...
§4.2		Samisk kulturminne fra år 1917 eller eldre
§4.3		Byggverk 1537-1649
§14		Skipsfunn
§14a	Enkeltvedtak/ Fredningssak pågår	Fartøy
§15		Bygninger, anlegg m.v. fra nyere tid
§19		Område rundt et fredet kulturminne
§20	Forskrift/ Fredningssak pågår	Kulturmiljø
§22a		Byggverk og anlegg i statens eie
§22.4		Midlertidig fredning
§22.4 jf 15	Midlertidig fredning	Midlertidig fredning jf §15
§22.4 jf 19		Midlertidig områdefredning, jf §19
§22.4 jf 20		Midlertidig fredning av kulturmiljø
Svalbardmiljøloven		
<i>Har til formål å opprettholde et tilnærmet uberørt miljø på Svalbard når det gjelder sammenhengende villmark, landskap, flora, fauna og kulturminner.</i>		
§39a	Automatisk fredning (krever ikke vedtak)	Faste kulturminner fra 1945 eller tidligere
§39, 4 ledd	Enkeltvedtak/ Fredningssak pågår	Kulturminner yngre enn 1945 med særskilt kulturhistorisk verdi
Plan og bygningsloven		
<i>Bestemmer hvordan landets arealer skal brukes og reguleres.</i>		
-	Vernet etter PBL	
Bygningsfredningsloven		
<i>Tidligere lov som skulle sikre bygningsarven.</i>		
§1	Enkeltvedtak	Som hovedregel for bygninger eldre enn 100 år på fredningstidspunkt, men kunne i særtilfeller brukes på yngre bygninger.
§2	Enkeltvedtak	
Forskrift om fredning av Jan Mayen naturreservat		
<i>Har til formål å bevare en tilnærmet uberørt arktisk øy og tilgrensede sjøområder, inkludert havbunnen, med særegent landskap, aktive vulkansystemer, spesiell flora og fauna og mange Kulturminner.</i>		
-	Automatisk fredning (krever ikke vedtak)	
Fornminneloven		
<i>Tidligere lov som skulle sikre kulturminner eldre enn reformasjonen.</i>		
§3	Enkeltvedtak	Offentlige minnesmerker og områder med viktigste historiske kulturminner– særlig knyttet til ferdsel og tekniske kulturminner.
§4	Enkeltvedtak	Område rundt et fredet kulturminne.

7.2.2.1 Kjente utfordringer

Det er for lite struktur rundt dagens verne vurderinger, og formålet med denne informasjonen er ikke tilstrekkelig klart. Begreper knyttet til verne vurdering og vernestatus er ikke tilstrekkelig definert, og brukes om hverandre i dagligtalen.

1. Verne vurderingen benyttes som en blanding av hva slags beskyttelse et kulturminne har, og ulike organisasjoners behov for å ha en gruppe kulturminner på en intern liste.

2. Det er ikke krav om bruk av lovparagraf når noe registreres som fredet etter kulturminneloven, noe som legger til rette for hull i statistikkgrunnlag.
3. Listen over gyldige vernestatuser er ikke rendyrket: flere vernestatuser indikerer ikke vern, men sier noe om *endring* i vern.
4. Flere av vernestatusene er ikke tilstrekkelig definert – deriblant kommunalt listeført, kommunalt verneverdig, regionalt verneverdig og statlig listeført.

7.2.3 Det er inkonsistent bruk av vern og hva som er formålet med egenskapen Verneplan i registeret

Verneplan sier noe om en statlig sektor har satt kulturminnet på en liste over objekter de mener har kulturhistorisk verdi. Dette er informasjon som kommer i tillegg til verne vurderingen, og det er ingen sammenheng mellom dem. Slik at selv om noe ligger på en verneplan, kan godt verne vurderingen antyde at det ikke har noen verdi.

Tabell 24: Tilleggsinformasjon – verneplan

Informasjon	Type	Beskrivelse
Verneplan*	Liste	Sektor verneplan tilhører
Dato*	Dato	Dato kulturminnet i registersammenheng ble koblet til verneplanen.
Person(er)*	Liste	Person(er) som i registersammenheng koblet kulturminnet til verneplanen.
Tekst	Tekst	Uklart formål og bruk av feltet.
Kommentar	Tekst	Mulighet for å oppgi om det er noen momenter vedrørende knytningen som aktuelle kulturminne(r) får til en verneplan.

7.2.3.1 Kjente utfordringer

Skillet mellom verneplan og verne vurderingen er problematisk. Samtidig er informasjonen om objekter knyttet til en statlig verneplan for dårlig vedlikeholdt, og forvalterne av planene har ikke tilgang til å følge opp kvalitetsavviket.

1. Registeret inneholder ingen logikk mellom vernetyper «statlig listeføring» og verneplaner. Dette skaper rom for motstridende opplysninger om verdien et kulturminne anses å ha. Det er til dels store avvik mellom informasjonen som gis disse to stedene.
2. I listen over gyldige vernestatuser finner man «statlig listeføring», men denne har ingen logisk knytning til vernestatus – selv om begge er statlige listeføringer.
3. Det er uklart hva som skal ligge i fritekstfeltene knyttet til vernestatus.
4. Det er trolig ikke nødvendig å registrere utførende person, dette har i alle fall ikke kommet opp som et ønske fra forvaltningen.
5. Verneplan har som mange andre egenskaper også blitt benyttet til annet enn statlige verneplaner. Dette viser igjen behovet for funksjonalitet knyttet til fleksibel tagging av kulturminnene, samt en større diskusjon rundt vern og ulike listeføringer.

7.2.4 Dispensasjon

Dispensasjonen sier noe om grunnlaget og omfanget til en tillatelse for inngrep som kan forringe eller totalt fjerne et minnes kulturhistoriske verdi. Dispensasjonen kan knyttes både til lokaliteten og enkeltminnet.

Tabell 25: Tilleggsinformasjon – dispensasjon

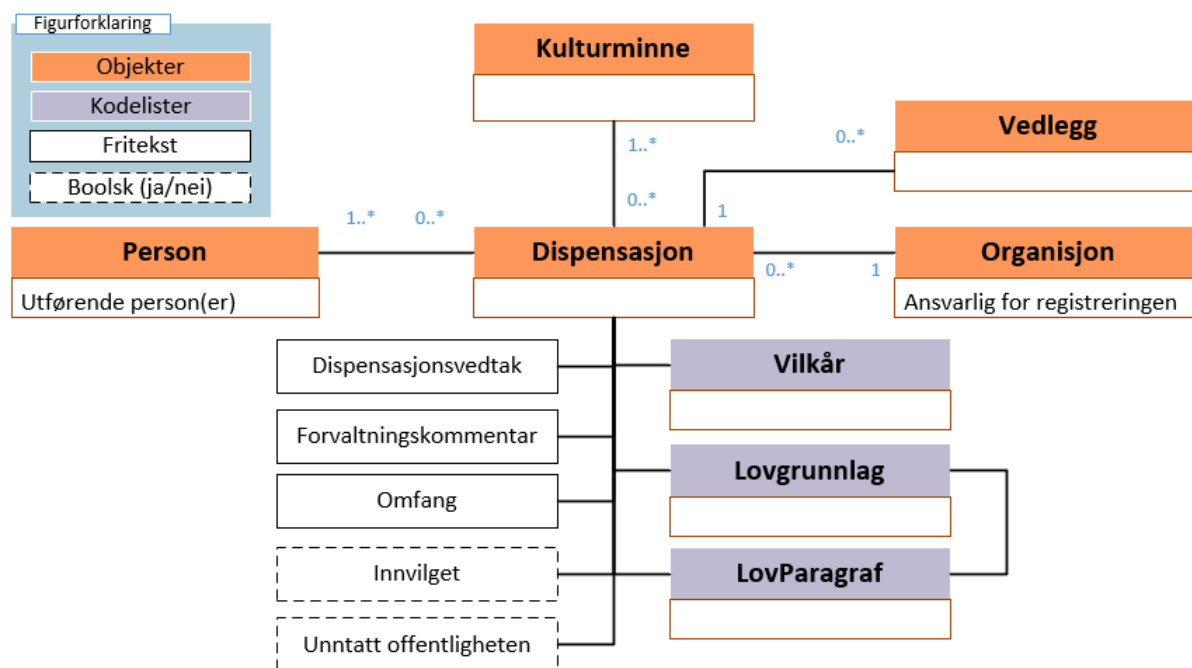
Informasjon	Type	Beskrivelse
Vilkår*	Liste	Vilkår som gjelder for dispensasjonen.

Lovgrunnlag*	Liste	Loven dispensasjonen baseres på (kulturminneloven / svalbardmiljøloven).
Paragraf*	Liste	Paragraf i loven som benyttes. (KML § 11b/14/15a/22a/8.1/8.2/8.3 eller SML § 44/45)
Dato*	Dato	Dato dispensasjonen gjelder fra.
Person(er)*	Liste	Person(er) som har behandlet dispensasjonen.
Organisasjon*	Liste	Organisasjon som er ansvarlig vedtaket i dispensasjonen.
Omfang*	Tekst	Omfanget av tiltaket som det er gitt dispensasjon for.
Innvilget	Ja/Nei	Om søknaden om dispensasjon ble innvilget eller ikke.
Tekst	Tekst	Kort beskrivelse hva dispensasjonen gjelder.
Kommentar	Tekst	Bemerkninger som gjelder vurderingen av dispensasjonen eller andre kommentarer.

Tabell 26: Kodeliste - Dispensasjonsvilkår

Vilkår	Beskrivelse
Overvåkning	Det skal foretas en overvåking, eventuelt befaring, av fylkeskommunen/Sametinget/universitetsmuseet/NIKU
Utgravning	Universitetsmuseet/NIKU skal foreta en arkeologisk utgravning
Uten vilkår	Tiltaket kan gjennomføres uten interaksjon med kulturminneforvaltningen
Annet	?

Figur 4: Tilleggsinformasjon – dispensasjoner

Rapportering av dispensasjoner etter § 8.1 samles også inn i Digisak.

7.2.4.1 Kjente utfordringer

Det er store mangler i dispensasjonsregistreringen. For det som er registrert er det ikke godt nok tilpasset, og det er ikke lagt opp til hvordan informasjonen skal følges opp.

1. Løsningen bærer preg av å likestille informasjonsbehovet i alle typer dispensasjoner, noe som ikke er tilfelle. Dette kommer blant annet klart frem ved at vilkårene er orientert mot arkeologi, og ikke så godt egnet for bygninger.
2. I forvaltningsøyemed anses organisasjonen som den ansvarlige enhet som saksbehandler en dispensasjon. I registeret må man i tillegg oppgi hvilke personer som er ansvarlige for arbeidet. Fra faglig side har det vært uttrykt ønske om at man ikke legger opp til at dette blir personorientert, men at organisasjonen er den ansvarlige. Registeret imøtekommer dermed potensielt ikke ansattes ønsker eller behov.
3. Innholdet i fritekstfeltene bærer preg av at det mangler veiledning til utfylling.
4. Mangelen på knytning mellom dispensasjon og verne vurdering medfører at et kulturminne kan være dispensert og utgravd uten at verne vurderingen endres. I dette ligger også utfordringen med at det ikke fins en rutine for å følge opp om dispenserte tiltak gjennomføres.
5. En stor svakhet for arkeologien er manglende mulighet for å kunne angi og indikere at deler av et kulturminnes flate er dispensert.

7.2.5 Tinglysning

Dette er tinglysningen som skjer i forbindelse med vedtaksfredningen av et kulturminne. Informasjonen er i hovedsak dokumentet knyttet til tinglysningen og en dato for når det skjedde.

Tabell 27: Tilleggsinformasjon – tinglysning

Informasjon	Type	Beskrivelse
Dato*	Dato	Dato tinglysningen gjelder.
Person(er)*	Liste	Person(er) som jobbet med tinglysningen.
Tekst	Tekst	Uklart formål og bruk av feltet.
Kommentar	Tekst	Mulighet for å oppgi om det er noen momenter vedrørende knytningen som aktuelle kulturminne(r) får til en tinglysning.

7.2.5.1 Kjente utfordringer

1. Vern kan kun knyttes til enkeltminner, mens tinglysning også kan legges på lokalitet til tross for at det handler om vernet.
2. Tinglysning virker å skulle handle om tinglysninger av vedtaksfredninger. Opptellinger viser at dette er å finne på kulturminner med ulike vern. For eksempel uavklarte, kommunalt listeførte, ikke fredet og automatisk fredet.
3. Det er vanskelig for forvaltningen å forstå hva tinglysning skal benyttes til, og hendelsen er ikke sterkt nok knyttet til vernet den gjelder.

7.2.6 Formål og begrunnelse

Formål og begrunnelse ble introdusert i registeret slik at man raskt hadde et sted å legge informasjon som lå på kompleksnivået i SKE-registeret. Dette er en overordnet vurdering av bakgrunnen for et vern av komplekset som helhet. Det skal ikke være mulig for brukere å registrere på denne hendelsen.

Tabell 28: Tilleggsinformasjon - formål og begrunnelse

Informasjon	Type	Beskrivelse
Dato*	Dato	Dato kulturminnet i registersammenheng ble koblet til formål og begrunnelse.
Person(er)*	Liste	Person(er) som jobbet med aktiviteten.

Tekst	Tekst	Overordnet vurdering av bakgrunnen for et vern av komplekset som helhet (i SKE).
Kommentar	Tekst	Kommentarer til den overordnede vurderingen.

7.2.6.1 Kjente utfordringer

1. Formål og begrunnelse ligger på lokaliteten. Dette er ikke en god tilnærming da den kan endre seg over tid. Informasjonen vil kun gjelde enkeltminnene som var knyttet til lokaliteten på et gitt tidspunkt.
2. Vern som objekt er for dårlig forvaltet. Et vern er en opplagt avgrenset prosess som burde være knyttet til all aktuell informasjon. I dette tilfelle vil formål og begrunnelse ikke være koblet til vernet eller objektene som nødvendigvis er vernet.

7.3 Forvaltningens aktivitet i felt (felthendelser)

Formålet med felthendelsene er å gi brukerne en mulighet til å registrere når de har vært i felt, hva besøket bestod i, og litt tekstlig informasjon om det som ble gjort. Dette er ment å gi forvaltningen en lett tilgjengelig kronologisk oversikt over disse turene.

Registreringen skapes automatisk ifm. med at man oppretter kulturminnet i registeret, sånn sett kan det diskuteres om det er en felthendelse for alle kategorier av kulturminner.

Hendelse	LOK	ENK	Beskrivelse
Dokumentasjon	(X)	(X)	Granskning/dokumentasjon i felt – tegnet/skannet/fotografert/oppmålt.
Observasjon	(X)	(X)	Ved befaring/melding om skade osv.
Orientering	(X)		Tekstuell beskrivelse av beliggenhet.
Registrering	X	X	Førstegangsregistrering/feltregistrering av et nytt objekt.
Skjøtsel og istandsetting	(X)	(X)	Vedlikeholdsarbeid på kulturminnet.
Terrengbeskrivelse	(X)		Kun for arkeologiske kulturminner – beskrivelse av minnets omgivelser.
Tilstandsvurdering	X/(X)	X	Tilstandsregistrering av kulturminnet.
Undersøkelse	(X)	(X)	Bygningsteknisk undersøkelse eller arkeologisk utgravning.

En oversikt over bruken av hendelsene viser store forskjeller. Mange av felthendelsene har trolig sin opprinnelse i behov knyttet til arkeologi, selv om de nå er tilgjengelig for alle.

Tabell 29: Antall kulturminner med registreringer av felthendelser

Hendelse	Enkeltminne	Lokalitet	Enkeltliggende kulturminne
Dokumentasjon	27 000	20 000	50 000
Observasjon	1 500	1 000	3 000
Orientering	-	24 000	55 000
Registrering	310 000	50 000	185 000
Skjøtsel og istandsetting	800	170	500
Terrengbeskrivelse	-	25 000	65 000
Tilstandsvurdering	145 000	18 000	100 000
Undersøkelse	6 000	1 000	6 500

Tabell 30: Registrering av feltaktivitet på ulike kategorier av kulturminner

	Dokumen tasjon	Observ asjon	Orient ering	Registr ering	Skjø tsel	Terreng beskr.	Tilstand svurd.	Unders økelse
ENKELTMINNE								
Arkeologisk kulturminne	(X)	(X)	(X)	X	(X)		X	X
Bergkunst	(X)	(X)	(X)	X	(X)		X	X
Bygning	(X)	(X)	(X)	X	(X)		X	X
Fartøy	(X)	(X)	(X)	X	(X)		X	X
Kirke	(X)	(X)	(X)	X	(X)		X	X
Kulturminne under vann	(X)	(X)	(X)	X	(X)		X	X
Ruin (middelalder)	(X)	(X)	(X)	X	(X)		X	X
Teknisk/Industrielt kulturminne	(X)	(X)	(X)	X	(X)		X	X
Utomhuselement	(X)	(X)	(X)	X	(X)		X	X
LOKALITET								
Arkeologisk kulturminne	(X)	(X)	(X)	X	(X)	(X)	X	X
Bebyggelse/infrastruktur	(X)	(X)		X	(X)		(X)	X
Kirkested	(X)	(X)	(X)	X	(X)	(X)	(X)	X

7.3.1 Kjente utfordringer

Felthendelser bærer preg av å ikke ha blitt nok jobbet med da det ble implementert. Som gruppe aktiviteter er den ikke forklart godt nok, og presentert på en måte som gjør at bruker får utnyttet verdien i at dette skal beskrive alle aktiviteter i felt.

1. Innføringen av funksjonalitet for å registrere feltbesøk er ikke god nok, og lite forstått av forvaltningen.
2. Hvordan man skal benytte fritekstfeltene virker å være uklart hos forvaltningen. Spesielt knyttet til merknadsfelt. Enkelte har også registrert felthendelser uten tekstlig informasjon om hva den bestod i – noe som kun gir en dato for når det ble utført.
3. Det begrensede omfanget av felthendelser og oppføringer med få opplysninger tyder på at behovet for denne informasjonen enten ikke er til stede, eller at mulighetene ikke er godt nok tilrettelagt og formidlet til forvaltningen. En mulighet er at besøk på kulturminnet blir samlet bedre, der formål med besøk og hva som ble registrert inngår som attributter til besøket.
4. Begrepsbruken for feltbesøk stammer i stor grad fra arkeologien, men brukes for alle kategorier av kulturminner. Dette, og utilstrekkelig veiledning for bruk av de ulike typene feltaktiviteter, gjør at det er uklart for brukeren hva som skal benyttes i hvilken sammenheng.
5. Det kan virke som om informasjonen splittes i unødvendig mange typer feltbesøk – som ikke bunner i behov, og som kun skaper dårligere brukervennlighet.

7.3.2 Dokumentasjon/ Undersøkelse / Observasjon

Gjennomgangen av disse samles da de er like i natur. Idéen bak dem er at observasjon er en overfladisk beskuelse, dokumentasjon er ment å benyttes der hvor det er gjort mer inspeksjon i felt, mens undersøkelse skal benyttes når det er et mer omfattende arbeid – som for eksempel en utgravning.

Tabell 31: Tilleggsopplysninger – dokumentasjon/ undersøkelse/ observasjon

Informasjon	Type	Beskrivelse
Dato*	Dato	Dato kulturminnet i aktiviteten fant sted i felt.
Person(er)*	Liste	Person(er) som deltok i aktiviteten.
Tekst	Tekst	Beskrivelse av aktiviteten som fant sted.
Kommentar	Tekst	Momenter som kan være av interesse for forvaltningen og som kan gi kontekst for aktiviteten.

7.3.2.1 Kjente utfordringer

Disse tilleggsopplysningene har mest sannsynlig sitt utgangspunkt i behov knyttet til arkeologiske kulturminner, men har blitt tilgjengeliggjort for alle – uten tilstrekkelig tanke eller veiledning for bruk.

1. Stikkprøver viser at dokumentasjon, undersøkelse og observasjon brukes om hverandre, om samme typer aktiviteter.
2. Disse tre felthendelsene er ment å representere alle besøk på et kulturminne hvor det ikke gjelder at kulturminnet skal registreres for første gang, tilstanden skal vurderes, eller det er knyttet til skjøtsel. Med andre ord alle besøk på kulturminnet hvor man foretar andre former for kontroll og oppfølging. Av samtaler med forvaltningen og ut fra registreringene som er gjort i registeret, virker dette underkommunisert, samt dårlig forklart og tilrettelagt.

7.3.3 Orientering og terrengbeskrivelse

Orientering og terrengbeskrivelse er to opplysninger som hovedsakelig er ment i tilknytning til arkeologiske kulturminner. Informasjonen skal bistå ved gjenfinning av kulturminnet i felt, samt forstå omgivelsene det ligger i. Orientering er mulig å angi for alle typer enkeltminner, og for lokaliteter som ikke er av kategori bebyggelse/infrastruktur. Terrengbeskrivelse er kun mulig å angi for lokaliteter som enten er arkeologi eller kirkested.

Tabell 32: Tilleggsinformasjon – orientering og terrengbeskrivelse

Informasjon	Type	Beskrivelse
Dato*	Dato	Dato kulturminnet i aktiviteten fant sted i felt.
Person(er)*	Liste	Person(er) som deltok i aktiviteten.
Tekst	Tekst	Redegjørelse for hvor man finner kulturminnet eller beskrivelse av terrenget.
Kommentar	Tekst	Momenter som kan være av interesse for forvaltningen og som kan gi kontekst for aktiviteten. For eksempel at orienteringen ble gjort like etter hogst i området.

7.3.3.1 Kjente utfordringer

Informasjonen stammer fra en periode hvor kartfesting ikke var så god som i dag. Det er likevel behov for den, men slik den er implementert knyttes den til for mange kategorier av kulturminner.

1. Selv om observasjon og terrengbeskrivelse er frittstående hendelser, kan man kun registrere dette i forbindelse med oppretting av kulturminnet i Askeladden. Dette betyr at disse opplysningene ikke kan oppdateres ved endring i omgivelsene.
2. Opplysningene er nok mest ment for arkeologien, og der man trenger bistand for å finne strukturer i terrenget. Ut fra formålet med informasjonen er det ikke forståelig hvorfor dette er tilgjengelig for fartøy.
3. Det er vanskelig å forstå årsaken til at bebyggelse/infrastruktur er eneste kategori av kulturminne som ikke kan holde på denne informasjonen slik den foreligger i registeret i dag.
4. I forbindelse med registreringer av kulturminner i senere år, oppgis orientering og terrengbeskrivelse kun på en forsvinnende liten andel. Ny teknologi for kartfesting og gjenfinning har trolig gjort funksjonaliteten overflødig, og opplysningene er mer aktuelle som merknad til kartfestingen.

7.3.4 Registrering

Tilgjengelig for: Lokalt og enkeltminne

Obligatorisk: Ja

Registreringshendelsen viser til når forvaltningen første gang dokumenterte kulturminnet. Dato og informasjon om registreringen skal peke på når dette ble gjort, og ikke når det ble lagt inn i registeret. Registreringstype skal si noe om bakgrunnen for at kulturminnet ble registrert – for eksempel i forbindelse med en kommuneplan. For arkeologiske kulturminner må man også oppgi registreringsmetode – som utdyper teknikken som ble benyttet ved registrering.

Registreringsmetode er ikke tilgjengelig for andre typer kulturminner. Registreringstype er kun obligatorisk for arkeologi.

Tabell 33: Tilleggsinformasjon – registrering

Informasjon	Type	Beskrivelse	Eksempler
Registreringsmetode (*)	Liste	Fremgangsmåte som ble benyttet for å registrere og avgrense kulturminnet.	Flyfoto, Lidar, Prøvestikking
Registreringstype (*)	Liste	Angir i hvilken sammenheng kulturminnet ble registrert.	Reguleringsplan, Nydyrking, Forskningsprosjekt
Dato*	Dato	Dato kulturminnet ble registrert – feltdato for de som ble registrert i felt.	
Person(er)*	Liste	Person(er) som deltok i registreringene.	
Tekst	Tekst	Beskrivelse av aktiviteten som fant sted.	
Kommentar	Tekst	Momenter som kan være av interesse for forvaltningen og som kan gi kontekst for aktiviteten.	

7.3.4.1 Kjente utfordringer

1. Dato for feltarbeid kan ofte være over en periode, og det er ikke godt forklart hvilken dato man skal legge inn.
2. For arkeologi vil dato være når feltarbeidet ble utført, mens for nyere tids kulturminner kan det være vanskeligere å forholde seg til hva dato for registrering skal være. For nyere tid vil det være mindre nødvendig å skille mellom dato det ble registrert i registeret, og en dato for når man gjorde en befaring før registreringene. Bygninger registreres og innmåles vanligvis ikke på samme måte som arkeologi.

3. Termen registrering er for arkeologien enkelt forvekslet med kontrollregistrering – som er noe annet i Askeladdensammenheng.
4. Registreringstype virker å skulle si noe om årsaken til hvorfor noe ble registrert, herunder SEFRAK, kulturminneplan, reguleringsplan og forskningsprosjekt. Listen inneholder svært ulike verdier og i svært mange tilfeller er verdien ikke oppgitt ved registrering av kulturminne (eller er angitt med «andre»). Dette tyder på at listen ikke er uttømmende og bearbeidd nok.

7.3.5 Skjøtsel og istandsetting

Tilgjengelig for: Lokalt og enkeltminne

Obligatorisk: Nei

Skjøtsel og istandsetting skal gi informasjon om praktisk oppfølging av tilstanden til kulturminnet. Dette er også informasjon som er mest rettet mot (og forstått) av de som jobber med de arkeologiske kulturminnene. Arbeid kan for eksempel bestå i vedlikehold av vegetasjon rundt kulturminnet. Informasjon om istandsetting av bygninger kommer som regel som en del av en rapport knyttet til tilstandsvurderingen av kulturminnet.

Tabell 34: Tilleggsinformasjon – skjøtsel og istandsetting

Informasjon	Type	Beskrivelse
Dato*	Dato	Dato aktiviteten fant sted i felt.
Person(er)*	Liste	Person(er) som stod for registreringen.
Tekst	Tekst	Beskrivelse av aktiviteten som fant sted.
Kommentar	Tekst	Momenter som kan være av interesse for forvaltningen og som kan gi kontekst for aktiviteten.

7.3.5.1 Kjente utfordringer

1. Skjøtsel og istandsetting har sitt utspring i arkeologien, hvor den spesielt har blitt brukt for å indikere oppfølging av bergkunsten. For kulturminner som fartøy og bygninger er den vanskelig å tolke.
2. Informasjonen som er registreres her, viser at enkelte bruker dette til å dokumentere hva som er gjort, mens andre kun indikerer at noe er gjort. Opplysningen på sistnevnte kan være såpass sparsommelig at det kun er en tekst som sier «Periode 1916-1917 og 1997». Ut fra slike registreringer leser man også at denne hendelsen både brukes om forvaltningens aktivitet, og istandsettinger som er gjort ellers (og før objektet nødvendigvis var et kulturminne). Opplysninger som sistnevnte har ingen god plass i registeret.

7.3.6 Tilstandsvurdering

Tilgjengelig for: Lokalt og enkeltminne

Obligatorisk: Ja – for enkeltminne

Mens de fleste felthendelsene er ganske enkle av natur, er det knyttet mer informasjon til tilstandsvurderingen. I forbindelse med en vurdering skal man gi en redegjørelse av kulturminnet, men man kan også bedømme en eller flere strukturer knyttet til kulturminnet. Typisk gjelder det en vurdering av en bygning, og en eller flere konstruksjonsdeler. Hendelsen kan både knyttes til kulturminnet og deler av det.

Man vil bli bedt om å registrere ulik informasjon avhengig av hva slags kategori kulturminne som vurderes. Den generelle informasjonen tilsvarer det som gjelder alle typer hendelser.

Tabell 35: Tilleggsinformasjon – generelle opplysninger om tilstand

Informasjon	Type	Beskrivelse
Dato*	Dato	Dato kulturminnet i tilstandsvurderingen ble gjort.
Person(er)*	Liste	Person(er) som deltok i vurderingen.
Tekst	Tekst	Uklart formål og bruk av feltet.
Kommentar	Tekst	Momenter som kan være av interesse for forvaltningen og som kan gi kontekst for aktiviteten.

Utover dette skal man registrere en tilstand som sier noe om kulturminnet som helhet – og kan også vurdere forfatningen som strukturer er i – dette er typisk konstruksjonsdelene til en bygning. Disse vurderingene holder på en hel del informasjon som dekkes i de påfølgende avsnittene.

I all hovedsak vil en tilstandsvurdering alltid inneholde en overordnet vurdering av kulturminnet. Eneste tilfelle hvor det er tillatt å kun registrere tilstand på en struktur alene er for kirkeinteriør.

Figur 5: Tilstandsvurdering

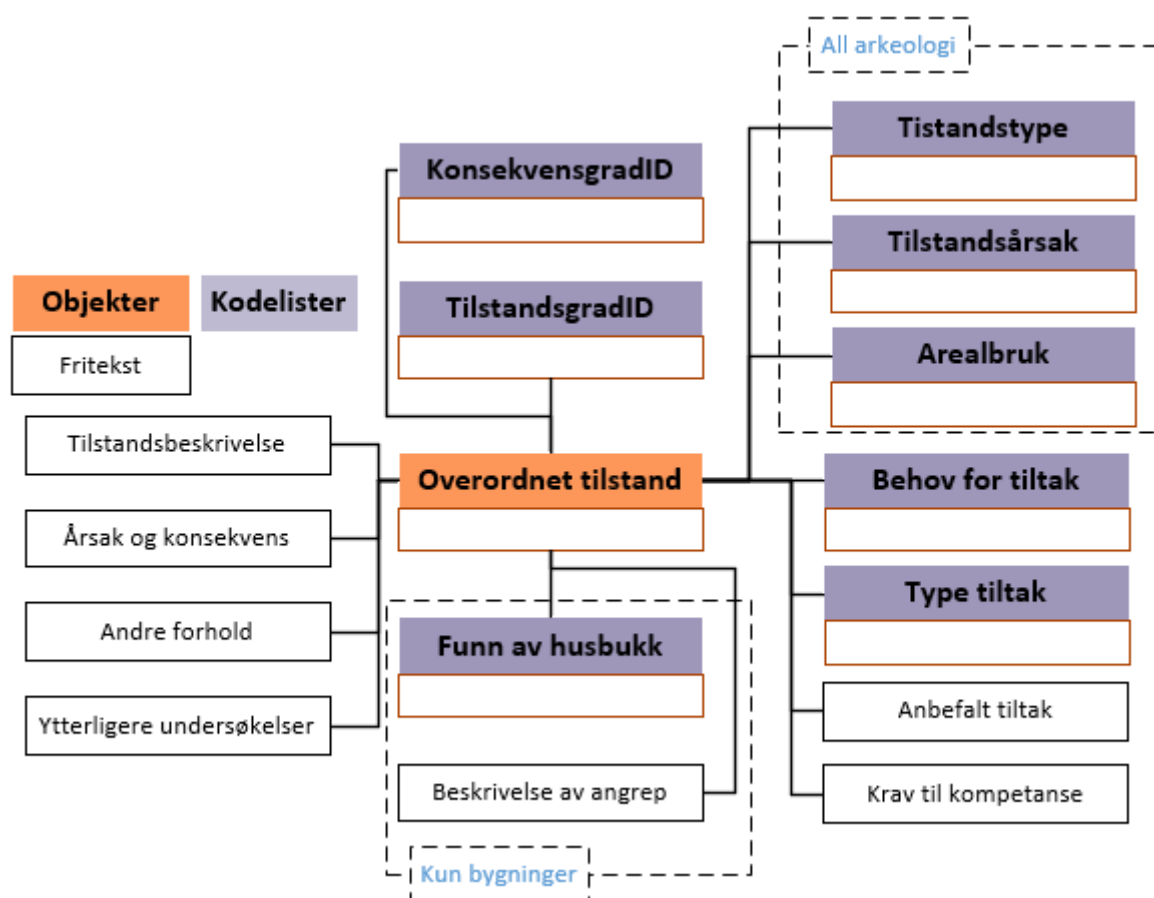
7.3.6.1 Overordnet vurdering, tilstand kulturminne

En tilstandsvurdering skal som regel inneholde en bedømmelse av kulturminnet som helhet. Det betyr at om en i utgangspunktet kun er ute og vurderer tilstanden på taket til en bygning, så skal man også si noe om bygningen som helhet. Dette skyldes at bygningens tilstand kan ha behov for endring etter ny vurdering av en konstruksjonsdel.

Et unntak fra denne regelen er tilstand for kirkeinteriør. Dette inngår ikke som del av den samlede tilstanden til kirken. Hva slags informasjon som skal registreres på en overordnet vurdering avhenger av om det er kulturminner av nyere tid eller arkeologi.

Informasjon om husbukkangrep vil kun være aktuelt for bygninger. Funn av husbukk og angivelse av behov for tiltak vil resultere i ytterligere felt som skal utfylles for å spesifisere nærmere. Tilstandstype, tilstandsårsak og arealbruk er kun tilgjengelig for kategorien arkeologi – med andre ord er det ikke mulig å registrere for bergkunst og annet som også inngår i den generelle benevnelsen arkeologi.

Figur 6: Overordnet tilstand for kulturminne

I frittstående veiledningstekst står det at man kan se bort fra konsekvensgrad når man registrerer arkeologi, da dette og ytterligere undersøkelser kun gjelder bygninger. Mye av det som er knyttet til tilstandsregistrering er knyttet til rettleidninger som Norsk Standard. Dette gjelder for eksempel tilstandsgrad for vurdering av boliger og tilstandstype for arkeologi.

Tabell 36: Informasjon som kan registreres ifm. tilstandsregistrering

Informasjon	Type	Beskrivelse
Felles for alle (også strukturer)		
Tilstandsgrad	Liste	Angir tilstandsnivå.
Tilstandsbeskrivelse	Tekst	Tekstlig redegjørelse for tilstanden.
Konsekvensgrad	Liste	Konsekvenser av tilstandsnivået.
Årsak og konsekvens	Tekst	Tekstlig redegjørelse for årsak og konsekvens av tilstand.
Andre forhold	Tekst	Tekstlig informasjon om annet som angår tilstanden til kulturminnet.
Ytterligere undersøkelse	Tekst	Opplysninger om forslag til ytterligere undersøkelser som er nødvendig for å sikre en forståelse og sikring av tilstanden til kulturminnet.
Behov for tiltak	Ja/Nei	Mulighet for å angi om eventuelle tiltak som er nødvendig for å sikre tilstanden til kulturminnet.
Type tiltak	Liste	Type tiltak som det er behov for.
Anbefalt tiltak	Tekst	Tekstlig beskrivelse av tiltaket man foreslår.
Krav til kompetanse	Tekst	Tekstlig redegjørelse for krav til kompetanse for å kunne gjennomføre tiltaket som foreslås.

Kun for arkeologi		
Tilstandstype	Liste	Angir tilstandsnivå.
Tilstandsårsak	Liste	Sier noe om årsaken til tilstandsnivået.
Arealbruk	Liste	Opplyser om hva slags landskapstype kulturminnet befinner seg i.
Kun for bygninger		
Funn av husbukk	Liste	Angir om det er angrep, og om det er aktivt.
Beskrivelse av angrep	Tekst	Tekstlig beskrivelse av omfanget til husbukkangrepet.

Tilstandsregistreringen inneholder en god del fritekstfelter, hvorav mange er svært avgrenset i sitt formål. Om man foretar en optelling av bruken av feltene viser den en svært ujevn bruk.

Tabell 37: Andel bruk av tekstfelter ved tilstandsregistrering av enkeltminner

Enkeltminne	Antall totalt	Årsak og kons	Andre forhold	Ytter. Unders.	Tilstandsbeskr.	Regtekst	Regmerknad
Arkeologisk kulturminne	145 000	0,4	0,4	0,2	41,8	1,6	0,1
Bergkunst	3 500	0,6	17,7	0,6	90,4	2,2	0,7
Bygning	15 000	7,2	5,6	4,5	50,3	36,2	2,2
Fartøy	300	4,1	2,6	1,5	17,0	7,0	0,7
Kirke	50	0,0	3,1	4,6	64,6	20,0	0,0
Kulturminne under vann	1 000	0,6	2,8	2,8	68,1	0,7	0,0
Ruin (middelalder)	100	1,1	6,4	1,1	72,3	4,3	0,0
Teknisk/Industrielt kulturminne	3 500	4,1	1,2	0,6	31,6	4,2	0,1
Utomhuselement	500	5,7	3,8	3,2	29,2	3,0	0,2

Tabell 38: Andel bruk av tekstfelter ved tilstandsregistrering av lokaliteter

Lokalitet	Antall totalt	Årsak og kons	Andre forhold	Ytter. Unders.	Tilstandsbeskr.	Regtekst	Regmerknad
Arkeologisk kulturminne	15 000	1,3	1,6	0,5	57,1	3,8	0,3
Bebyggelse-Infrastruktur	600	9,8	2,0	3,5	33,9	10,0	2,7
Kirkested	135	0,0	0,7	0,0	92,6	0,7	0,0

7.3.6.2 Vurdering av strukturer

Tilstandsvurderingen for strukturer følger samme modell som for kulturminnet – og alle opplysninger som er felles for alle kulturminnetyper er også tilgjengelige for strukturene. Strukturer kan være alt fra konstruksjonsdeler og kirkeinteriør til tilrettelegginger som skilting. Tilstandsvurdering av strukturer skal som regel skje i kombinasjon med en overordnet tilstand. Unntaket er kirkeinteriør, som kan gjøres uten en overordnet vurdering av kirken.

I forbindelse med tilstanden til strukturer ber man om både den informasjon som kreves av minnetyper i forbindelse med den overordnede tilstanden, men også det som ber om for arkeologiske kulturminner.

7.3.6.3 Kjente utfordringer

1. Tilstandsgrad bygger i stor grad på en norsk standard ment for bygninger, men er ikke fullstendig implementert. I tillegg benyttes den også på arkeologi – noe den ikke var tiltenkt for og ikke passer til.
2. Listen som brukes for å si noe om tilstanden til arkeologiske kulturminner inneholder også verdier som kun sier noe om endringen i forfatningen. Sistnevnte kan bruker oppgi selv om det ikke tidligere var registrert en tilstand på kulturminnet – og en verdi som «uendret» vil gi lite innsikt.
3. Tilstandsgrad 9 – ukjent representerer i dag 25 % av alle oppføringer. Noen av disse er en brukers angivelse av at vedkommende ikke kjenner tilgangen, mens det i andre tilfeller kun er en indikasjon på at tilstanden som lå der er utgått på dato. Tilstandsgrad 9 virker noe overflødig da en manglende verdi ville gitt det samme. I tilfeller hvor det nyregistreres kulturminner, og bruker ikke kjenner tilstanden, burde det være tilstrekkelig å huke av for at den er ukjent.
4. Bruker blir presentert med 6 fritekstfelter ved registrering av tilstand, da telles ikke feltene som kun gjelder utvalgte kategorier av kulturminner eller det som gjelder tiltak. Feltene er lite brukt, og selv om de er tilgjengelig for alle er mange av dem tilrettelagt kun for enkelte av minnekategoriene. Selv det mest grunnleggende feltet, som er tilstandsbeskrivelsen, blir ikke utfylt oftere enn halvparten av tilfellene.
5. Registeret legger ikke til rette for at bruker får utnyttet informasjonen på en god måte. Bruker får ingen varsel om fallende tilstandsgrader eller kommende behov for oppdaterte vurderinger.
6. Husbukkregistrering kreves for alle typer bygninger, dette fremstår som ulogisk når bygningen ikke er av tre.
7. Omtrent samme informasjonsomfang kreves både for den overordnede tilstanden og tilstanden for konstruksjonsdeler. Lite bruk av felter for konstruksjonsdelene indikerer at det ikke har vært tilstrekkelig behovskartlegging ved innføringen, og mange av feltene er overflødige.
8. Det er ingen logikk knyttet til strukturtype og tilstand. Det betyr at man blir presentert med de samme attributtene uavhengig av om dette er en konstruksjonsdel eller informasjon om skilting. Det virker ikke hensiktsmessig å spørre om arealbruk, og så mye omfang av informasjon, om man skal vurdere tilstanden til et informasjonsskilt.
9. Tilstandsregistreringen bærer i det store og hele preg av å være lite brukerorientert, og presenterer brukerne med unødvendig mange valg som ikke er begrunnet i behov.
10. Om tilstandsgrad skal avgrenses til å si noe om beskaffenheten til kulturminnet, er arealbruk informasjon som modellmessig ikke hører hjemme her, om dette ikke knyttes til årsak til tilstanden.
11. Informasjonen om tiltak blir for skjult ved at den kun ligger som en del av tilstanden. Slik den registreres er den vanskelig å følge opp, og det er ikke tilrettelagt for å si noe om tiltaket er fulgt opp.
12. Generelt er modellen knyttet til tilstand for rik mht. alle typer tilstandsvurderinger. Modellen for tilstand generaliserer informasjonskrav på tvers av minnetyper, hvor tilstandsvurderingen ikke kan harmoniseres grunnet ulike behov.
13. Det er ikke hensiktsmessig at tilstandsvurdering av tilrettelegging krever en overordnet vurdering av tilstanden til kulturminnet. Et eksempel er at man kan vurdere tilstanden til skiltingen, uten at man nødvendigvis vurderer tilstanden til gravfeltet.
14. Ytterligere undersøkelser og tiltak har en klar overlapp, da begge handler om forslag til videre oppfølging av kulturminnet.

7.4 Andre tilleggsopplysninger (hendelser)

Andre hendelser er en bolk med opplysninger som verken er knyttet til vern eller typiske feltaktiviteter. Den bærer dermed preg av å være en samlepost, og dekker også opplysninger som ikke har noe med hendelser å gjøre, som f.eks. *funksjon*.

Tabell 39: Andre tilleggsopplysninger, bruk og obligatorisk

Hendelse	Lokalitet	Enkeltminne	Beskrivelse
Bevaringsprogram		(X)	Bevaringsprogram kulturminnet er knyttet til.
Datering		X	Datering av når kulturminnet ble skapt.
Dokumenter/referanser	(X)	(X)	Mulighet til å legge vedlegg til kulturminnet som ikke kan knyttes til noen andre hendelser.
Funksjon	(X)	X	Angir hva kulturminnet har blitt brukt til.
Gjenstandsfunn	(X)	(X)	Beskrivelse og eventuell henvisning til gjenstandsfunn på kulturminnet.
Historikk/tradisjon	(X)		Beskrivelse av historikk/tradisjon knyttet til kulturminnet.
Ombygging		(X)	Informasjon om ombygginger.
Restaurering		(X)	Informasjon om restaureringer.

Dokumenter/referanser kan kun legges på enkeltminner av typen bygninger, fartøy og kirker.

Gjenstandsfunn kan ikke registreres på enkeltminner av nyere tid, eller lokaliteter av typen bebyggelse/infrastruktur.

Ombygging kan kun registreres på nyere tid og kulturminner under vann.

Tabell 40: Antall kulturminner med registrering av hendelser av kategori annet

Hendelse	Enkeltminne	Lokalitet	Enkeltliggende kulturminne
BEVARINGSPROGRAM	10 000	1 000	7 000
DATERING	310 000	-	185 000
DOKUMENTER/REFERANSER	6 500	30 000	100 000
FUNKSJON	290 000	40 000	160 000
GJENSTANDSFUNN	200	3 000	12 000
HISTORIKK/TRADISJON	-	3 000	6 500
OMBYGGING	1 200	-	400
RESTAURERING	500	-	250

Om en ser nærmere på hvilke kategorier av kulturminner man kan registrere informasjonen på, er det ulike regler for nesten alle hendelsene.

Tabell 41: Kategorier man kan legge andre tilleggsopplysninger på

	Bevar. prog	Datering	Dok/ref	Funksjon	Gjenst. funn	Historikk /trad	Ombygg -ing	Restau -rering
ENKELTMINNE								
Arkeologisk kulturminne	(X)	X		X	(X)			

Bergkunst	(X)	X		X	(X)			
Bygning	(X)	X	(X)	X			(X)	(X)
Fartøy	(X)	X	(X)	X			(X)	(X)
Kirke	(X)	X	(X)	X			(X)	(X)
Kulturminne under vann	(X)	X		X	(X)		(X)	(X)
Ruin (middelalder)	(X)	X		X	(X)			
Teknisk/ Industrielt kulturminne	(X)	X	(X)	X			(X)	(X)
Utomhuselement	(X)	X	(X)	X			(X)	(X)
LOKALITET								
Arkeologisk kulturminne			(X)	(X)	(X)	(X)		
Bebyggelse/ infrastruktur			(X)	(X)		(X)		
Kirkested			(X)	(X)	(X)	(X)		

7.4.1 Kjente utfordringer

1. Andre tilleggsopplysninger er en samlepost med svært ulike fenomener. Det er ingen logisk gruppering å forholde seg til, verken for informasjonsforvaltningen eller for brukerne.
2. Det er ikke gjort god nok behovskartlegging av hva slags informasjon som skal kunne ligge på hvilke kategorier av kulturminner – alternativt skyldes begrensningene for dårlig implementasjon av funksjonaliteten.

7.4.2 Bevaringsprogram

Tilgjengelig for: Enkeltminne

Obligatorisk: Nei

Formålet med denne informasjonen er å få en oversikt over kulturminnene som inngår i en satsning. Om en tar utgangspunkt i bevaringsprogrammene beskrevet på RA's hjemmeside, kan man fordele listen som er tilgjengelig for bruker i to kategorier: reelle bevaringsprogram og annen bruk av feltet.

Tabell 42: Bevaringsprogram - de formelt korrekte

Bevaringsprogram	Formål
Arkeologiske kulturminner (BARK)	Rundt 450 arkeologiske kulturminne eller kulturmiljø skal sikrast og bli tilgjengelege for publikum.
Bergkunst (BERG)	Eit utval bergkunstlokaltetar skal bli dokumentert, sikra og tilgjengeleg for publikum.
Brannsikring av tette trehusmiljøer og stavkirker	Halde brannsikringa av stavkyrkjene på eit høgt nivå.
Fartøy	Eit representativt utval bevaringsverdige fartøy skal sikrast.
Fredete bygninger i privat eie	Alle freda bygninger i privat eie skal være satt i stand til et ordinært vedlikeholds nivå.
Ruiner	Utval ruinar skal sikrast og gjerast tilgjengeleg for publikum.
Samiske kulturminner	Automatisk fredete samiske bygninger skal være kartlagt og prioriterte bygninger skal sikres og settes i stand.
Stavkirkene	Dei 28 stavkyrkjene i Noreg vorte sette i stand.

Tekniske og industrielle kulturminner	Sikre, sette i stand og vedlikeholde et utvalg prioriterte anlegg.

Tabell 43: Andre grupperinger som er registrert som bevaringsprogram

Bevaringsprogram	Formål
Byantikvarens fredningsstrategi	Gir byantikvaren muligheten til å flagge utvalgte kulturminner som en del av deres fredningsstrategi.
MOV arkeologi 2000-2014	Kulturminner som inngår i miljøovervåkingen knyttet til arkeologi.
MOV arkeologi 2015-2019	Kulturminner som inngår i miljøovervåkingen knyttet til arkeologi.
MOV arkeologi 2021-2024	Kulturminner som inngår i miljøovervåkingen knyttet til arkeologi.
Mov-verneverdige	?
RAs liste	Kulturminner hvor Riksantikvaren fortsatt har forvaltningsansvaret.
Verdensarven	?

Tabell 44: Tilleggsinformasjon – bevaringsprogram

Informasjon	Type	Beskrivelse
Bevaringsprogram*	Liste	Bevaringsprogram kulturminnet er en del av.
Dato*	Dato	Dato kulturminnet i registersammenheng ble koblet til programmet.
Person(er)*	Liste	Person(er) som i registersammenheng koblet kulturminnet til programmet.
Tekst	Tekst	Uklart formål og bruk av feltet.
Kommentar	Tekst	Mulighet for å oppgi om det er noen momenter vedrørende knytningen som aktuelle kulturminne(r) får til en verneplan.

7.4.2.1 Kjente utfordringer

1. Bevaringsprogram kan kun knyttes til enkeltminner, til tross for at MOV-programmene skal knyttes til arkeologiske lokaliteter.
2. Det kan virke som om implementasjonen av dette ikke har hatt et klart formål med tanke på bruk. Dette synliggjøres blant annet ved at det for bevaringsprogrammene for fartøy, samiske kulturminner og stavkirker kun er koblet til et kulturminne.
3. Det er ikke klare retningslinjer for hvem som har ansvaret for å følge opp hva som er tilknyttet det enkelte bevaringsprogram. Tidvis har Askeladdenteamet blitt bedt om å følge opp innholdet, men oppgaven er ikke av teknisk art og ligger hos en annen faginstans.
4. Det er kun mulig å knytte et kulturminne til et bevaringsprogram, og ikke si noe om hvilke aktiviteter som har blitt finansiert som en del av det.
5. Bevaringsprogram er i prinsippet ikke en hendelse, men en emneknagg som kobler et kulturminne til et bevaringsprogram.
6. Ansatte i forvaltningen har liten tiltro opplysningene.
7. Brukere kan kun koble bevaringsprogram til enkeltminner, dette er ikke korrekt da det er lokalitetene som er de gyldige objektene for arkeologien.
8. Verdensarv er en kategori av kulturmiljø. Hva bevaringsprogrammet skal benyttes til er uklart. Det er ingen registreringer på dette bevaringsprogrammet.
9. For bevaringsprogram er det ikke hensiktsmessig å angi ansvarlig organisasjon og utførende personer. I registeret administreres dette av Riksantikvaren, som dermed alltid er ansvarlig organisasjon. Det er ingen enkeltpersoner som avgjør hva som skal være en del av

programmet eller ikke. Denne informasjonen er dermed kun ekstra arbeid, og kan skape forvirring ved feilregistrering.

10. Grunnet manglende fleksibilitet, for eksempel mulighet for å knytte emneknagger til kulturminner, har blant annet bevaringsprogram blitt brukt for å holde informasjon som ikke hører hjemme der. Man blander også sammen overvåkningsprogram (MOV) og bevaringsprogram, noe som viser at hendelsen bevaringsprogram ikke er godt nok definert.
11. Bevaringsprogram mangler lenke mot verne vurderingen. Begge deler sier noe om verdien man anser et kulturminne har. Mangel på denne koblingen har blant annet medført at man har ikke fredete bygninger koblet mot bevaringsprogrammet for fredete bygninger i privat eie.

7.4.3 Datering

Tilgjengelig for: Enkeltminne

Obligatorisk: Ja

Datering anses av mange som informasjon på lik linje med beskrivelse, fremfor en konkret hendelse. Datering er en hendelse da den kan innebære bruk av metode – som f.eks. dendrokronologisk undersøkelse. Til datering er det derfor knyttet informasjon om metode som er benyttet for å tidfeste, samt en indikasjon av kvaliteten på vurderingen. Dateringsmetode skal si noe om hvordan man har kommet frem til dateringen, som også sier noe om troverdigheten til dateringen. Det er i tillegg mulig å angi en mer presis tidfesting i fritekst. Eksakt datering er et fritekstfelt som benyttes av noen til å skrive inn et årstall, mens andre kan registrere en redegjørelse her – blant annet resultat fra analyser som er gjort. Ytterligere informasjon og forvaltningskommentarer brukes fritt om annen informasjon man ønsker å notere ifm. dateringen.

Et kulturminne kan kun ha én aktiv datering, men tidligere dateringer vil fortsatt ligge tilgjengelig da dette kan ha betydning for vernet.

Informasjon	Type	Beskrivelse	Eksempler
Datering*	Liste	Tidsperiode kulturminnet er fra.	Jernalder, 1600-tallet
Dateringsmetode*	Liste	Grunnlaget for dateringen.	Dendrokronologi, Innskrift
Dateringskvalitet*	Liste	Pålitelighet av datering.	Dokumenter, usikker
Eksakt datering	Tekst	Nærmere presisering av datering.	1807, eller resultat av dendro/C-14
Dato*	Dato	Dato når datering ble utført.	
Person(er)*	Liste	Person(er) som gjennomførte dateringen eller registrerte den.	
Tekst	Tekst	Uklart formål og bruk av feltet.	
Kommentar	Tekst	Mulighet for å oppgi ekstra momenter vedrørende dateringen.	

Datering knyttes til en klassifikasjon, som for de eldre kulturminnene grupperes etter historisk epoke (f.eks. nyere steinalder), mens det for tiden etter 1600-tallet er mulig å datere ned til kvartal. Selv om det ikke er mulig å knytte et kulturminne til flere dateringer, bærer noen dateringsvalg preg av å være sammensatt, som for eksempel 1700-1800 tallet eller steinalder-bronsealder. En del av dateringene er tett knyttet til forvaltningspraksis og gjenspeiler loven – for eksempel før reformasjonen og eldre enn 100 år.

Tabell 45: Dateringsmetoder

Metode	Beskrivelse
Andre	Metode ikke angitt
Dendrokronologisk	Dendrokronologi er en metode for å bestemme alderen av tremateriale ved hjelp av analyse av årringer.
Innskrift	Hugget eller malt innskrift i stein/tre eller andre materialer som angir årstall.
Misvisning	Avvik mellom retningen til den geografiske nordpolen og magnetisk nord (magnetisk nordpol). Brukes ved datering av innhogde kompassroser i fjell/berg.
Muntlig kilde	Muntlig nålevende kilde for byggeår.
Radiologisk (C 14)	Metode for datering av karbonholdig materiale ved hjelp av den radioaktive isotopen 14C og hvor langt nedbrytningen av radioaktive stoffer i materialet er kommet.
SEFRAK-registrering	Datering er hentet fra arbeid gjort ifm. registreringsprosjektet SEFRAK.
Skriftlig kilde	Skriftlig kilde for byggeår.
Stilart	Stilmessig utforming danner grunnlag for datering.
Strandlinje	Dateringen er basert på høyde over havet i forhold til strandlinjeforskyvning fra istidens slutt og frem til i dag
Typologisk	Typologi er læren om gjenstanders likhet. Den typologiske metoden brukes til å dele gjenstander inn i kronologiske rekker for å kunne se en utvikling over tid, med det formål å kunne gi gjenstandene (og videre inventarer og lokaliteter) en relativ datering.
Ukjent	Ikke angitt

Dateringskvalitet sier noe om hvor sikker man er på dateringen. Dette har stor korrelasjon til dateringsmetode, men er ikke helt sammenfallende.

Tabell 46: Dateringskvalitet

Kvalitet	Beskrivelse
Dokumentert	Objektiv og konkret datering fins.
Sannsynlig	Til tross for at det ikke er dokumentert er dateringen mest trolig korrekt.
Usikker	Det er usikkerhet knyttet til dateringen.

Datering har også en regelstyrt sammenheng med verne vurderingen og type kulturminne – se kapittel om vern for mer om dette.

7.4.3.1 Kjente utfordringer

1. Med datering forsøker man å imøtekomme historiske perioder, så vel som forvaltningspraksis og kulturminneloven. Dette gjør datering dårligere egnet for gruppering som eget fenomen. Hovedregelen er at det for eldre tid deles i historiske epoker, og i kvartal etter reformasjonen. Mulighetene for å lage gode søk og uttrekk på dette undermineres med dateringer som førreformatorisk, eldre enn 100 år og før 1946.
2. Muligheten til å kun koble en datering til et kulturminne, og usikkerhet rundt dateringen til en del objekter, har medført at man har innført samledateringer – som 1700-1800 tallet. Dette åpner for at flere unødvendig benytter slike samleposter.
3. Det har vært usikkerhet knyttet til om dateringen skal si noe om når en bygning ble oppført, eller om dateringen skal henviser til perioden som ligger til grunn for fredningen av kulturminnet.
4. Ved at man ikke kan knytte flere dateringsepoker til et kulturminne, har man opprettet kombinasjonsperioder – for eksempel 18-1900 tallet.
5. I Askeladden eksisterer det begrensninger for hvilke datering man kan velge ut fra kategori minne og vernetype. Forespørsler fra brukere om større fleksibilitet har over tid gjort denne kontrollen for imøtekommende.
6. Begrensningen med å kun angi en form datering medfører at man ikke like intuitivt kan oppgi tidspunkt for hendelser som byggeår, forlisår og andre viktige epoker – for eksempel når en brann fant sted. Slik informasjon kan i dag legges på en generisk hendelse, men dette gjør presentasjonen og gjenfinningen vanskelig – i tillegg til at det er en lite helhetlig tilnærming til epoker.

7.4.4 Dokumenter/referanser

Tilgjengelig for: Lokalitet

Obligatorisk: Nei

Denne hendelsen er egentlig ikke en hendelse, men en oppføring som tillater at man legger inn generelle vedlegg og referanser på en lokalitet. Det vil si vedlegg som ikke hører naturlig hjemme på noen andre hendelser.

Det er likevel mulig å legge til en tekst og en merknad på oppføringen.

Informasjon	Type	Beskrivelse
Dato*	Dato	Dato for når dummy-hendelsen ble registrert.
Person(er)*	Liste	Person(er) som står bak oppføringen.
Tekst	Tekst	Uklart formål og bruk av feltet.
Kommentar	Tekst	Momenter som kan være av interesse for forvaltningen og som kan gi kontekst for aktiviteten.

7.4.4.1 Kjente utfordringer

1. Hendelsen er en form for dummyoppføring kun ment for å legge generelle referanser til et kulturminne. Dette skyldes at registeret ikke har en egnet måte å knytte generelle vedlegg og referanser direkte til kulturminnet.
2. Det er vanskelig for bruker å forstå hvordan man skal bruke dette. Om man skal knytte alle vedlegg til en og samme hendelse, eller om man skal opprette en ny for hvert vedlegg. I tillegg blir tekstene vanskelig å forholde seg til.
3. Hendelsen bærer preg av å være en nødløsning for å finne en plass for dokumenter, som ikke logisk kunne knyttes til en av de andre hendelsene.

7.4.5 Funksjon

Tilgjengelig for: Enkeltminne og lokalitet

Obligatorisk: Nei (lokalitet), Ja (enkeltminner, foruten arkeologiske)

Noen av verdiene som kan velges er typiske næringer i tråd med NACE (standard for næringsgruppering). Blant disse finner man noen veldig generelle som industri, mens andre er spesifikke, som reindrift og museum.

Tabell 47: Funksjoner gruppert etter næringsstandarden (SN 2007)

NACE (hovedkapittel)	Funksjon i Askeladden
A – Jordbruk, skogbruk og fiske	Landbruk Tømmerfløting Fiske Jakt, fangst Reindrift
C – Industri	Industri, fremstilling, produksjon
D – Elektrisitet-, gass-, damp- og gassforsyning	Energiforsyning
E – Vannforsyning-, avløps og renovasjonsvirksomhet	Vannforsyning, renovasjon
G – Varehandler, reparasjon av motorvogn	Handel
H – Transport og lagring	Ferdse, samferdse, kommunikasjon
J – Informasjon og kommunikasjon	
I – Overnattings- og serveringsvirksomhet	Overnatting, servering
O – Offentlig administrasjon og forsvar, og trygdeordninger underlagt offentlig forvaltning	Offentlig forvaltning Forsvar
P – Undervisning	Undervisning, forskning
Q – Helse og sosialtjenester	Helse, pleie
R – Kulturell virksomhet, underholdning og fritidsaktiviteter	Kultur Museum Rekreasjon, fritid
S – Annen tjenesteyting	Religion

Utover dette finner man en del som ikke passer like godt inn i næringsstandarden – selv om man med litt kreativitet kunne plassert de et sted:

- Bergkunst
- Bolig, bosetning
- Gravminne
- Hendelse, tro, tradisjon
- Utmarksbruk

Noen funksjoner virker å være mer rettet mot en hendelse enn en generell aktivitet:

- Krigshistorisk
- Okkupasjon
- Gjenreiseing

I tillegg til disse har man *uspesifisert* og *ute av bruk*. Sistnevnte sier egentlig mer om statusen til en tidligere funksjon, enn å være en egen funksjon.

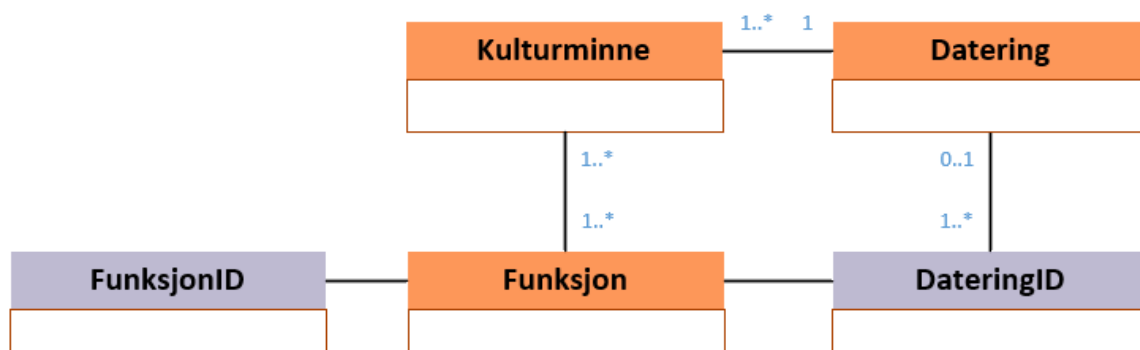
Det er mulig å angi flere funksjoner knyttet til et kulturminne – for eksempel kan en bygning være benyttet til både undervisning og som bolig. Funksjonene kan være sidestilte, det vil si at bygningen har flere formål, eller det kan uttrykke at kulturminnet har hatt ulik funksjon gjennom ulike tider i historien.

Funksjon er obligatorisk for ikke-arkeologiske enkeltminner, og det er objektets originale bruk som skal registreres. I forbindelse med registreringen må altså minst en funksjon ha samme datering som kulturminnet selv.

I forbindelse med angivelse av funksjon oppgir man standardopplysninger som gjelder alle hendelser. I tillegg kommer selve funksjonen, og første periode hvor kulturminnet hadde denne bruken. Dateringen av funksjonen angis med samme periodisering som for datering av kulturminnene. På denne måten vil en funksjon som har samme datering som kulturminnet angi hva opprinnelig funksjon var.

I figuren under ser man at et kulturminne kan ha flere funksjoner knyttet til seg, men vil kun ha én datering. Et kulturminne kan derimot ha flere funksjoner som er ulikt datert, og disse trenger ikke være identiske med dateringen av kulturminnet.

Figur 7: Datering av funksjon

7.4.5.1 Kjente utfordringer

1. Funksjon henger sammen med artsbestemmelsen, men det er likevel ingen bindinger i registeret. For eksempel kan man kombinere et sykehus med en funksjon som ikke har noe med helsesektoren å gjøre.
2. Verdien man kan velge bærer preg av manglende overordnet strategi for hva det skal benyttes til. Dette vises ved at ikke alle funksjonene kan næringsplasseres, og at nivået de beskriver er svært ulikt – for eksempel okkupasjon, reindrift og industri.
3. Det er krav om at en funksjon skal ha samme datering som kulturminne, men ingen logikk som følger opp dersom kulturminnets datering endrer seg. Resultatet er motstridende data.
4. Funksjon har store likheter med næringsstandarder uten å benytte seg av den offisielle versjonen. Dette ville strukturert funksjon etter en etablert standard, og redusert behovet for ressursbruk på en egen versjon i forvaltningen.
5. Funksjon er en svært lite etterspurt egenskap, noe som tyder på lite bruk og interesse etter informasjonen. Dette kan henge sammen med manglende forståelse av formål med informasjonen.
6. Det er en svakhet at avgrensning av perioden funksjonen gjelder kun kan avsluttes ved å registrere en ny som tar over. Dette er lite intuitivt for bruker og åpner ikke for at man kun kan si noe om historisk bruk.

7.4.6 Gjenstandsfunn

Tilgjengelig for: Enkeltminne og lokalitet

Obligatorisk: Nei

Registrering av gjenstandsfunn gjøres i enkelte tilfeller selv om dette skal tas hånd om av museene. Det noteres da ofte gjenstandsnummer ifølge museenes registre. Gjenstandsfunn skal i prinsippet kobles mot kulturminne ved at museene registrerer LokalitetsID i deres register, slik at informasjon om dette kan hentes fra API hos Unimus. Feltet brukes også til å registrere navn på personen som har gjort funnet – dette er ikke i tråd med GDPR. Denne typen informasjon kan ligge både i tekst og i kommentarfelt.

Tabell 48: Tilleggsinformasjon – gjenstandsfunn

Informasjon	Type	Beskrivelse
Dato*	Dato	Dato for når funnet ble gjort.
Person(er)*	Liste	Personen som står bak oppføringen i registeret (ikke finner).
Tekst	Tekst	Beskrivelse av funn.
Kommentar	Tekst	Momenter som kan være av interesse for forvaltningen og som kan gi kontekst for aktiviteten.

7.4.6.1 Kjente utfordringer

1. I Unimus legges det inn LokalitetsID som knytter funn til kulturminne. Dette kan ta litt tid, og ønsket om å legge inn gjenstand i Askeladden er nok for å sikre denne knytningen. Men det er ingen oppfølging av dette, og disse registreringene blir tilfeldige.
2. Løsfunn registreres som et kulturminne i Askeladden, på lik linje med for eksempel gravhauger og bygninger. Dette innebærer at løsfunnene blir gjenstand for samme krav til informasjon som kulturminner, noe som er forvirrende for brukerne og lite hensiktsmessig med tanke på opplysningene som legges inn.

7.4.7 Historikk/tradisjon

Tilgjengelig for: Lokalitet

Obligatorisk: Nei

Hendelsen skal i utgangspunktet holde på historier og sagn knyttet til kulturminnet. Det brukes også til mye annet, blant annet informasjon om registreringen av kulturminnet og kildene til informasjon. Enkelte benytter det også som en frittstående emneknagg, for å indikere at kulturminnet er bundet til historikk/tradisjon. Historikk/tradisjon benytter kun standardfeltene for hendelser, der man angir informasjon knyttet til registreringen, samt en tekstlig beskrivelse av historien.

7.4.7.1 Kjente utfordringer

1. Det er vanskelig for brukerne å tolke hva som skal legges inn her. Hendelsen er i utgangspunktet ment for arkeologien, men har mange oppføringer på bygninger. Bruken av den er særdeles sparsommelig, og tyder på at det enten ikke er et behov eller forstått.

7.4.8 Ombygging og restaurering

Tilgjengelig for: Enkeltminne (utvalgte)
Obligatorisk: Nei

Ombygging og restaurering brukes i hovedsak for å dokumentere det som har skjedd bygninger og fartøy. De er svært lite brukt. De benytter kun standardfeltene for hendelser. Dato skal i denne konteksten angi tidspunktet endringen på kulturminnet fant sted, mens teksten skal beskrive hva som er gjort.

7.4.8.1 Kjente utfordringer

1. Så lenge man tenker på vrak, og ikke fartøy, gir det ikke mening å registrere ombygging eller restaurering for kulturminner under vann. I ekstremtilfeller hvor det fins bygninger som delvis ligger under vann, vil dette registreres som bygninger og flagges som under vann i eget attributt.
2. Dateringen av ombyggingen kan kun oppgis som spesifikk dato og ikke tidsperiode. Dette vanskeliggjør registreringer av eldre istandsetninger, hvor man er noe usikker på tidspunkt.
3. Kategorisert som hendelse blir ombygging og restaurering noe skjult blant forvaltningens aktivitet, mens det er en dokumentasjon av beskaffenheten til kulturminnet.

8 Kart og kartfesting

Det er obligatorisk å kartfeste alle kulturminner som registreres. Dette skal gjøres i form av en flate, men der man ikke kjenner flaten kan man oppgi et punkt som deretter automatisk bufres opp til 1 meter i diameter (bruker kan angi større radius). Blant de gamle registreringene fins det en del kulturminner som mangler geometri. Dette gjelder spesielt for enkeltminner, 35 % av alle enkeltminner mangler geometri. 93 % av enkeltminner uten geometri ligger på en lokalitet med kjent flate, dette betyr at en del kulturminner hverken har kartfesting på lokalitet- eller enkeltminnenivå.

Tabell 49: Kulturminner uten geometri

Minnetype	Antall uten geometri	Andel av totalen
Lokalitet	1 500	3 %
Enkeltliggende kulturminne	7 000	3,5 %
Enkeltminne	110 000	35 %

Enkeltminner skal kun ha én sammenhengende flate, mens lokaliteter kan ha flere frittstående kartfestinger, som hver representerer et av de tilhørende enkeltminnene. Sistnevnte er kontroversielt for arkeologiske kulturminner, der tilnærmingen fra faglig hold er at en lokalitet kjennetegnes ved én uavbrutt flate. I forbindelse med kartfestingen skal det angis noe ekstra informasjon om registreringen.

Tabell 50: Informasjon om kartfesting

Informasjon	Type	Beskrivelse
Målemetode*	Liste	Angir grunnlaget for kartfestingen – på hvilken måte den har blitt gjort.
Datering*	Dato	Dato for når det var kartfestet.
Nøyaktighet*	Tall	Hvor nøyaktig (i cm) kartfestingen er.
Digitalisert av*	Fritekst	Hvem som har registrert kartfestingen.

Målemetode er basert på en standard fra Kartverket. De tre mest omfangsrrike metodene som er benyttet for registrering av kulturminner er frihåndstegning på skjerm, genererte data: fra annen geometri og GNSS: Fasemåling RTK.

8.1 Kjente utfordringer

1. Kartfesting av fartøy er utfordrende for brukerne, da man ikke tenker på kulturminnet som noe stedfast. Det er heller ikke naturlig å tegne inn omrisset av fartøyet på kart.
2. Informasjonen på gamle registreringer er svært ujevn. Flatene kan mangle i sin helhet, men noen ganger fins det henvisning til informasjon om eiendommen kulturminnet ligger på. Sistnevnte opplysninger blir utdatert ved matrikkelendringer i eiendommen, og det er ingen form for rutine som vedlikeholder dem.
3. Mangelen på godt etablerte regler for hvordan man skal kartfeste et kulturminne i registret medfører at dette gjøres ulikt – for eksempel ved at arkeologiske lokaliteter får flere geometrier. Dette skaper problemer ved tolkning, vedlikehold og tilrettelegging av ny funksjonalitet for kulturminner.
4. Om bruker velger å angi koordinater ved registrering av et kulturminne, vil dette bli oppført som håndtegnet på skjerm, selv om det er målt inn med GPS.
5. Bruker blir presentert for 69 målemetoder i en nedtrekksliste. 12 av dem har ingen observasjoner. De fem som benyttes mest representerer 80 % av registreringene. Blant disse finner man frihåndstegning, fra annen geometri og ukjent målemetode. Dette indikerer at valglisten er for omfattende.
6. En stor andel (40 %) har ikke informasjon i *digitalisert av*. Som standard settes dette til personen som registrerer. Dette tyder på at informasjonen ikke har stor verdi.
7. For automatisk fredet arkeologi hvor lokalitetsflaten er sentral i verne vurderingen, er det ikke noen mulighet å dele denne i flere deler med ulik vernestatus. Vernestatusen ligger kun på enkeltminnene, og aggregeres opp til lokaliteten i sin helhet.

8.2 Sikringssone

Utover det eksplisitte vernet som registreres i Askeladden, får alle automatisk fredete kulturminner en sikringssone på minimum 5 meter rundt seg. For Svalbard er sikringssonen satt til 100 meter som standard. I utgangspunktet skal denne gå fra yttergrensen til kulturminnet. I registeret er dette lagt inn som en sammenhengende flate, som er x antall meter større enn kulturminnet i alle retninger.

I tilfeller hvor logikken i registeret aggregerer et automatisk vern fra enkeltminnene til lokaliteten, vil sikringssonen legges rundt lokalitetsflaten.

8.2.1 Kjente utfordringer

1. Reglene for når en sikringssone skal etableres for lokaliteter er ikke godt nok dokumentert og formidlet til forvaltningen. For eksempel kan endring av kategori på lokalitet få juridiske konsekvenser, da det er bestemmende for hvor sikringssonen legger seg – uten at dette nødvendigvis er en bevisst handling fra saksbehandlers side.
2. Det er store utfordringer knyttet til sikringssone og delvis utgravde/fjernede kulturminner. Dette skyldes at sikringssonen dekker hele lokaliteten, og ikke kun det gjenværende.
3. Det er mulig å lage en manuell sikringssone, men dette indikeres ikke i registerets brukerklient. I tillegg er det ikke funksjonalitet knyttet til dette dersom lokalitetsflaten endrer seg.

8.3 Karttjenester og bakgrunnskart/bilder

I Askeladden har man som standard tilgang til en rekke tjenester som gir tilgang til å bestemme bakgrunnen eller legge ekstra informasjon i kartet. Dette er ikke informasjon som forvaltes i registeret, men er en del av helheten når man skal vurdere opplysningene i registeret. Kartbakgrunnen man velger å vise kulturminnene på er enten en form for tradisjonelt kart, lidar eller bilder (også historiske).

Utover disse bakgrunnene kan man velge å ta med informasjon om eiendommer, eiendomsgrenser, kommunegrenser, planområder, reguleringsplaner og kommuneplaner (de tre sistnevnte hentes fra kartkatalogen til GeoNorge).

Kilden til mye av informasjonen er Kartverket. Imidlertid bruker Askeladden i stor grad tjenester tilrettelagt av Geodata, som kan gjøre noe tilpasning av kildeopplysningene. Utover dette hentes informasjon fra Polarinstituttet. Det er også mulig å legge til egne tjenester som kun blir tilgjengelig for din egen bruker.

8.3.1 Kjente utfordringer

1. Historiske kart er etterspurt og er ikke tilgjengelig i Askeladden.
2. I mangel på gode bilder er street view (som i Google maps) et hjelpemiddel som benyttes. Da registeret ikke har noen slik funksjonalitet eller lenker til Google maps, må brukeren søke opp koordinater i to systemer.

9 Matrikkelinformasjon og eiere

Ved hjelp av geometri og bygningsnummer synkroniseres informasjon i Askeladden med matrikkelen. Denne prosessen oppdaterer matrikkelen med informasjon om heftelser, samt henter opplysninger om eiendommer og eiere ned til Askeladden. I så måte har Askeladden en lokal kopi av matrikkelinformasjon hvor det eksisterer kulturminner.

Tabell 51: Matrikkelinformasjon

Informasjon	Type	Beskrivelse
Bygningsnummer	Tekst	Bygningens unike nummer i matrikkelen.
Bygningsstatus	Liste	Status til bygningen. Sier både noe om saksbehandling knyttet til bruken av bygningen, gyldighet til bygningsnummer og om bygningen fortsatt står.
Bygningstype	Liste	Hva bygningen brukes til.
Adresse	Tekst	Bygningens adresse.
Kommunennummer	Liste	Kommunen bygningen er registrert i.
Gårdsnummer	Tekst	Gårdsnummer.
Bruksnummer	Tekst	Bruksnummer.
Festenummer	Tekst	Festenummer.
Seksjonsnummer	Tekst	Seksjonsnummer.
Bruksnavn	Tekst	Bruksnavn til eiendom.
Navn på eier	Tekst	Navn på eier av eiendom.
Adresse til eier	Tekst	Adresse til eier av eiendom.
Eiertype	Liste	Type eier, for eksempel privatperson, aksjeselskap eller staten.

For fartøyene kan ikke matrikkelinformasjon benyttes for å hente eiere. Det er derfor mulig for saksbehandler å oppgi eier(e). Dette kan gjøres for alle typer kulturminner, også de hvor vi har matrikkelinformasjon.

Tabell 52: Forvaltningens registrering av eiere

Informasjon	Type	Beskrivelse
Navn	Tekst	Eiers navn.
Kontaktperson	Tekst	Navn på kontaktperson når eier er en forening.
Adresse	Tekst	Kontaktadresse til eier.
Telefon	Tekst	Telefon man når eier eller kontaktperson på.
Epost	Tekst	Epost man når eier eller kontaktperson på.
Eiertype	Liste	Hva slags type eier det er. For eksempel privatperson, stiftelse eller aksjeselskap.
Fra	Tekst	Tidspunktet eier overtok eierskapet av kulturminnet.

9.1 Kjente utfordringer

1. Dagens løsning oppdaterer ikke informasjon om bygningsstatus, adresse og bygningstype fra matrikkelen. Denne informasjonen har risiko for å være utdatert.
2. Matrikkelinformasjonen presenteres ikke samlet i registeret, som en ekstern kilde for informasjon. Enkelte opplysninger ligger både i grensesnitt og i datamodellen sammen med opplysninger som forvaltningen vedlikeholder. Dette er en uryddig måte å forvalte og presentere matrikkeldata på.
3. Det mangler rutiner for å følge opp eiendoms- og eierinformasjon som ikke oppdateres ifm. matrikkelintegrasjonen.
4. Forvaltningen utnytter ikke matrikkelen i stor nok grad som kilde for informasjon. Det er flere interessante egenskaper som ikke hentes og vises i Askeladden – for eksempel bebygd areal, næringstilknytning og vannforsyning.
5. Informasjon fra matrikkelen benyttes ikke for å kontrollere egenskaper i Askeladden – for eksempel kan bygningstype og bygningsstatus brukes for å kvalitetssjekke art og tilstand.
6. Bygningsnummer er fritekstfelt, og det er ingen oppfølging eller kontroll på om dette er et gyldig nummer ifølge matrikkelen. Bygningsnummer representerer en bygning i matrikkelen og er sentral når man skal kommunisere hva kulturminnet er til andre aktører.
7. Registerets tilnærming til bygning kan være svært ulik matrikkelens avgrensning. Mangelen på felles forståelse av en bygning gjør det vanskelig når man skal sammenlikne statistikk, og informasjon generelt, med andre fagområder.
8. Eiere som forvaltningen selv registrerer, vil fort kunne bli utdatert og det er ikke tilrettelagt for noen vedlikeholdsrutine eller kontroll. Det er i dag 369 oppføringer som i all hovedsak er knyttet til enkeltminner – 75 % på fartøy og 24 % på bygninger. Denne informasjonen forvaltes ikke tilfredsstillende.

10 Middelalderby

Middelalderby var inntil nylig en egen database, som nå har blitt en del av Askeladden. Dette er løst i modulen som heter prosjekt. Her registreres alle arkeologiske undersøkelser som er utført i middelalderbyene. Formålet med registreringen er å gi forvaltningen en enkel oversikt over hvor det er observert kulturlag, hvilke kulturhistoriske perioder disse tilhører, hvor dypt lagene ligger, samt deres tilstand og materielle sammensetning.

I prosjekt skal man ikke registrere hvert kulturlag som er observert, men i stedet hele kulturlagsnivåer. Nivåer er samlinger av kulturlag fra samme kulturhistoriske periode. Det betyr at alle lag og strukturer som henholdsvis tilhører periodene forhistorisk tid, middelalder og etterreformatorisk tid skal registreres under ett. I tillegg til kulturlagsnivåene registreres også moderne avsetninger (overdekningen over kulturlagene), samt naturbakke (steril grunn, geologisk periode) som egne nivåer.

I Askeladden er denne registreringsmodulen den første store satsningen hvor aktiviteten er i sentrum. Den skiller seg fra de andre hendelsene, som er mindre omfangsrike, og hvor grunnfilosofien er at aktiviteten knyttes til et kulturminne, istedenfor vice versa. I prosjektmodulen er det også tilrettelagt for å kartfeste mer enn kun selve kulturminnet og sikringssonen.

Tabell 53: Overordnet informasjon om prosjekt

Informasjon	Type	Beskrivelse
Prosjektnavn*	Tekst	Prosjektets navn.
Adresse	Tekst	Adresse hvor prosjektet finner sted.
Saksnummer*	Tekst	Saksnummer prosjektet er knyttet til.
Sakorganisasjon*	Liste	Organisasjon saksnummer tilhører.
Ansvarlig organisasjon*	Liste	Organisasjon med hovedansvar for prosjektet.
Vedtaksdato	Dato	Dato for når eventuell dispensasjon ble gitt.
Begrenset offentlighet*	Ja/Nei	Angir om prosjektinformasjon er unntatt offentligheten.
Kartfesting	Kart	Kartfester innenfor hvilket område prosjektet foregår.

Om man angir en kartfesting vil man få opp hvilke eiendommer som er berørt og eierne av eiendommene. I tillegg får man listet opp andre middelalderprosjekter i nærheten. Som for alle andre kartfestinger i registeret, oppgis også alle geometrier i prosjektsammenheng sammen med nøyaktighet (i cm), metoden geometrien ble innmålt med, samt når registreringen fant sted og hvem som utførte arbeidet.

10.1 Feltarbeid

Til prosjektet knyttes aktivitetene som har funnet sted i felt.

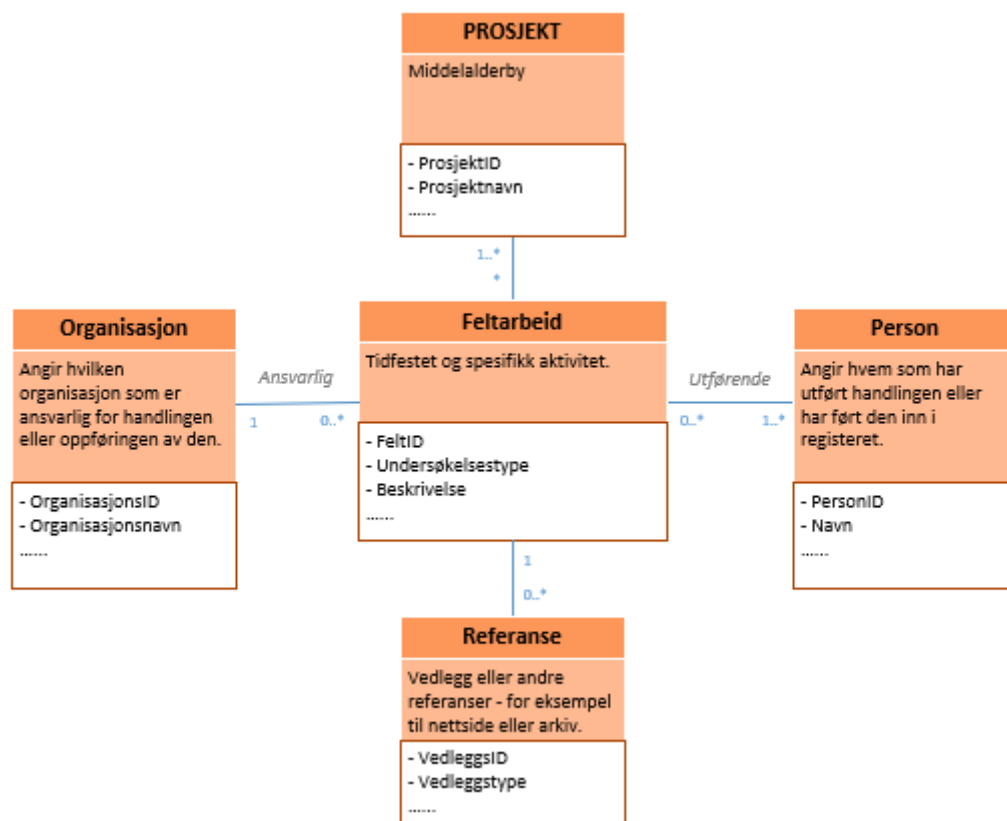
Tabell 54: Opplysninger om feltaktivitet på prosjekt

Informasjon	Type	Beskrivelse	Eksempler
Undersøkelsestype*	Liste	Hva slags feltarbeid som er utført	Sjaktning, borhul, etterkontroll, geofysikk
Grunnvannsnivå (moh)	Tekst		
Kulturlag i mettet/umettet sone*	Liste	Angir om kulturlag er over eller under grunnvannsnivå	Mettet, umettet, flukturerende
Beskrivelse og resultater*	Tekst		Overvåking av grøfting i kjeller ved Skagen 9.
Museumsnummer	Tekst	Gjenstandsnummer hos museum på funn som er gjort	S14315, S14316
Rapportnummer	Tekst	Nummer på rapporten som skrives ifm. feltarbeidet	17/2021
Utført*	Dato	Tidspunkt for når feltarbeidet fant sted	02.05.2022

Levert rapport	Dato	Dato for når rapporten ble sendt Riksantikvaren	01.06.2022

I likhet med de andre hendelsene i registeret, kan man knytte ekstra informasjon til dette. Personer som har deltatt i arbeidet og organisasjonen som er ansvarlig er påbudt. Vedlegg og andre referanser angis etter behov.

Figur 8: Tilleggsopplysninger om feltarbeid i prosjekt

10.2 Nivåer (kulturlag)

I tilknytning til prosjektarbeidet kan det angis en eller flere kartfestede nivåer. Et nivå er en samling av kulturlag datert til samme overordnede periode; etterreformatorisk tid, middelalder og forhistorisk tid. Moderne tid og naturbakke er også egne nivåer.

Tabell 55: Nivåtyper innenfor et prosjekt

Informasjon	Beskrivelse
Moderne tid	Masser datert fra ca. 1850/1900 og frem til i dag.
Etterreformatorisk tid	Kulturlag og strukturer datert ca. 1537-1850/1900.
Middelalder	Kulturlag og strukturer fra middelalderen (1030-1537 AD).
Forhistorisk tid	Menneskeskapte lag og strukturer datert til førhistorisk tid, hvilket omfatter alle perioder frem til 1000-tallet AD.
Naturbakke	Steril undergrunn, geologisk alder (pre 12000 BP). Naturavsetninger som ligger mellom kulturlag, f.eks. ras- eller flomlag, og som dermed ikke representerer toppen av steril grunn, skal føres inn under kulturlagsnivåene.

I tillegg til å kartfeste nivået, angir man i tillegg beskrivende informasjon. Om man laster opp geometrier kan disse oppgis i tre akser – med z-verdier. Om man angir kartfesting på skjerm, vil man kun registrere todimensjonale figurer. I opplysningene som gis i tekst kan man si noe om dybde.

Tabell 56: Opplysninger om nivåer på prosjekter

Informasjon	Type	Beskrivelse	Eksempel
Type nivå*	Liste	Type lag	Middelalder
Tolkning og beskrivelse av nivået*	Tekst	Beskrivelse av laget	Dyrkingslag, ca. 0,3 m tykt, bestående av .....
Topp overflate min (moh)	Tekst	Laveste punkt overflaten til laget har, angitt i meter over havet	6,40
Topp overflate maks (moh)	Tekst	Høyeste punkt på laget, angitt etter meter over havet	4,10
Tykkelse min (m)	Tekst	Minste tykkelse på laget i meter	0,50
Tykkelse maks (m)	Tekst	Største tykkelse på laget i meter	1,00
Borehull	Ja/Nei	Er registreringen kun et borehull	Ja
Borehull diameter (cm)	Tekst	Diameter på borehull, i cm	20

10.3 Kjente utfordringer

1. Middelalderby er plassert som et prosjekt. Dette er gjort kun ut fra et teknisk perspektiv, og er ikke i tråd med hvordan man omtaler det i forvaltningen ellers. Dette bryter med god praksis, der et register bør gjenspeile begrepsbruken i forvaltningen den er tilrettelagt for.
2. Tilbakemeldinger fra forvaltningen tilsier at det er behov for kulturlagregistreringer for annet enn middelalderby. Funksjonaliteten er begrenset til et for snevert fagområde. I registersammenheng er funksjonaliteten fortsatt i slutfasen av implementering.

11 Personer og organisasjoner

Riksantikvarens digitale tjenester har ingen sentral behandling av personer det henvises til, eller brukere av tjenestene. Også innad i tjenestene er forvaltningen av personer ustrukturert.

Bildearkivet har et register med personer og en oversikt over brukere. Personregisteret brukes når man for fotografier eller tegninger skal oppgi avbildede personer eller opphavere (fotografer/kunstnere). Personregisteret inneholder ikke ekstra opplysninger om personene utover navnene. Brukerne er registrert med navn, e-post og firma.

Den strengeste forvaltningen av brukere finner man i Digisak. Gjennom ID-porten blir personene entydig og sikkert identifisert ved pålogging. Informasjon angitt i parentes i tabellen under er ikke obligatorisk. Det kan også forekomme opplysninger om arkitekter mm. i annen tekst ifm. søknadsprosessen. Søkere og saksbehandlere får et token som unik identifikator – denne er intern for Digisak. Andre typer personer vil få en oppføring hver gang de henvises til.

Tabell 57: Personer i Digisak

Informasjon	Beskrivelse	Informasjon
Saksbehandler	Person som behandler mottatte søknader	Navn, e-post og organisasjonsknytning rolle (stillingstittel og telefonnummer)
Søker	Person som sender søknad	Navn, adresse og e-post (målform, telefonnummer og organisasjonstilknytning)

Eier	Person som eier kulturminnet. Kan være annet enn søker om det søkes på vegne av andre.	Navn, adresse og e-post
Tiltakshaver	Person eller foretak som tiltaket utføres på vegne av. Dette kan være annen enn søker.	Navn og adresse
Forvalter	Person eller instans som ivaretar ansvaret for kulturminnet på eiers vegne.	Navn, adresse og e-post
Håndverker	Søker registrerer håndverkere som vil utføre arbeidet som gjøres ifm. tiltak. Dette legges kun inn i tekstfelt og kan ikke søkes på.	Navn, telefonnummer og firma vedkommende tilhører.

Selv om Spor ikke holder på egen informasjon om kulturminner, blir det også i denne tjenesten forvaltet et register over brukere. Her fremgår det kun navn og e-post.

Askeladden har den mest omfattende forvaltningen av personer. Her inneholder personoversikten en blanding av brukere og forvaltningspersoner det henvises til. I tillegg inneholder databasen informasjon om finnere av løsfunn og personer som forvaltningen har hatt kontakt med, for eksempel i forbindelse med feltbesøk. De sistnevnte personene inngår ikke i personregisteret, men ligger i ulike fritekstfelter. Utover dette vil det forekomme at beskrivelser og liknende inneholder navn på personer. Det ble for noen år siden jobbet med å fjerne navn på privatpersoner fra tekster, men dette følges ikke opp og forvaltningen savner dedikerte steder å registrere personer som de føler er viktige å navngi. For brukere holder systemet på navn, organisasjonstilknytning og epost – i tillegg til en tekst hvor de hadde muligheten til å beskrive hvorfor de søker om tilgang.

Tabell 58: Personer og organisasjoner i Askeladden kategorisert etter organisasjonstype

Type	Person aktiv	Person slettet	Org. aktiv	Type	Person aktiv	Person slettet	Org. aktiv
Annet/andre organisasjoner	7 000	3 300	40	Riksantikvaren, hovedkontor	275	50	1
Arkeologisk landsdelsmuseum	600	200	6	Sametinget	100	50	1
Byantikvar	80	20	1	Sametinget, regionkontor	50	10	5
Forskningsinstitusjoner	175	20	1	Sjøfartsmuseum	50	20	5
Fylkeskommune	1 400	400	10	Statens vegvesen	200	50	1
Kommune	3 000	800	385	Statsbygg	20	5	1
Riksantikvaren, distriktskontor	8	1	4	Syselmesteren på Svalbard	50	15	1

11.1 Kjente utfordringer

1. Forvaltningen av personopplysninger er underlagt strenge retningslinjer etter personvernforordningen (GDPR). Registrenes lagring av personopplysninger i fritekstfelter bryter god praksis for oppbevaring, og muligheten for å følge opp denne typen informasjon.

2. Ved at de ulike tjenestene har uavhengige løsninger for forvaltning av personer og organisasjoner, skapes det utfordringer for å tilrettelegge for single sign-on (SSO), og gjøre personsøk på tvers.
3. Kun Digisak identifiserer organisasjoner gjennom sitt enhetsnummer i Brønnøysundregistrene. Egenkomponerte organisasjoner gjør det vanskelig å samhandle med omverdenen og på tvers mellom tjenestene.

Askeladden

4. Selv om en person har en unik identifikator, er det ikke mekanismer til stede for å sikre at vedkommende ikke registreres flere ganger.
5. Brukere har også opprettet personer som samleposter – det vil si at én person kan navngis som «Ola og Kari Normann» istedenfor at man har knyttet registreringen til «Ola Normann» og «Kari Normann». Dette er uriktig bruk av personstørrelsen og hindrer gode søk. Samme person kan med andre ord inngå i flere konstellasjoner, samtidig som vedkommende er en egen oppføring.
6. Det er ikke lagt opp til at en person kan ha en arbeidsgiverhistorikk. Det betyr at aktivitet vedkommende har gjort ofte fremstår å tilhøre nåværende arbeidsgiver.
7. Organisasjoner grupperes i type, men dette brukes i liten grad. Noen av typene bistår administrator til å forstå hva slags tilganger en ny bruker kan tildeles. Typene bærer ellers ikke preg av å være tilrettelagt for å kunne gi en god oversikt over hva slags brukere registeret har, dette synliggjøres blant annet ved den store brukermassen som ligger i *Annet/andre organisasjoner*.
8. *Andre organisasjoner* er en svært omfattende gruppering. Den gir ingen god oversikt over hva slags brukere registeret har. I denne grupperingen finner man blant annet ansatte ved statlige sektorer, departement, museum, konsulentfirma og universitet.

12 SEFRAK

Registreringer knyttet til SEFRAK (Sekretariatet For Registrering Av Faste Kulturminner i Norge) ble gjennomført mellom 1975-1995. Dette var en nasjonal innsats for å registrere alle bygninger oppført før 1900. I Finnmark valgte man å registrere alle før 1945.

SEFRAK er en egen type oppføring i registeret. En bygning kan i så måte både være registrert som et kulturminne, og være registrert i SEFRAK. Dette inntreffer typisk der hvor bygningene har blitt vernevurdert, eller har vært en del av tilstandsregistrering i forbindelse med miljøovervåkningsarbeid. Et kulturminne kan knyttes til en SEFRAK-oppføring ved å koble dem med SEFRAK-ID.

SEFRAK er inntil videre forvaltet som en del av matrikkelen, men det er pågående dialog for å se på en overføring av informasjonen til Riksantikvaren. SEFRAK er en historisk kilde hvor informasjonen ikke skal forvaltes aktivt i særlig grad. Dette i tillegg til at endring av forvaltningsansvar vil medføre en ny arkitektur og forvaltningsregime, gjør at det er valgt å ikke gå i detaljer på innholdet i datasettet.

Mange av skjemaene som ble brukt i forbindelse med registrering er digitalisert, og en del av dem ligger tilgjengelig i BRA-arkiv. Denne løsningen er knyttet til Askeladden, slik at man sømløst kan åpne informasjonen. For andre geografiske områder ligger denne informasjonen i lokale løsninger. Det er også en omfattende fotoserie knyttet til SEFRAK-registreringene. Fotokort og enkelte bilder er å finne i BRA-arkiv for de som benytter denne løsningen. Originalbildene er også dels spredt mellom lokale arkiver og Nasjonalbiblioteket. Ingen av disse er tilgjengelig i nasjonale løsninger.

Askeladden inneholder i dag en forenklet kopi av informasjonen som ligger i Kartverket. Kopien er noen år gammel og vedlikeholdes ikke med tanke på endringer som måtte skje i matrikkelen.

12.1 Kjente utfordringer

1. Informasjonen oppleves som vanskelig å vedlikeholde, i den grad det skal gjøres. Det krever i dag matrikkelfører-kurs, og det må gjøres i matrikkelen.
2. Informasjonen som ligger i Askeladden blir utdatert om det skjer mye endringer i masterdata hos matrikkelen. Omfanget av endringer er minimalt.
3. Bygningene i SEFRAK ligger ikke som kulturminner, og ved registrering av hendelser (som tilstand) må det opprettes et enkeltminne (eller enkeltliggende kulturminne). Dette er ikke hensiktsmessig da en registrering i Askeladden krever mye ekstra informasjon som ikke nødvendigvis fins som en del av opplysningene i SEFRAK.
4. Digitale versjoner av SEFRAK-skjema ligger i en egen og ekstern forvaltet løsning. Dette er en spredning av informasjon som utsetter tjenesten for unødvendig koblingsproblematikk og nedetid.
5. Bildemateriale knyttet til SEFRAK-registreringer er spredt i større (Nasjonalbiblioteket) og mindre arkiver (lokalt hos kommune). Dette gjør materialet vanskelig tilgjengelig.

13 Tilskuddssøknader (Digisak)

Informasjon om tilskudd ble tidligere registrert i en modul i Askeladden. Dette var en del av fylkeskommunenes rapportering til Riksantikvaren, i tillegg til at det var ment som et støtteverktøy for den regionale forvaltningen i sitt arbeid med å vurdere søknader. Informasjon som ble lagt inn her ligger fortsatt i Askeladden, men er ikke tilgjengelig for brukere.

I 2020 startet forvaltningen å behandle søknader om tilskudd i en ny tjeneste – Digisak. Det er her lagt til rette for søknader i tilknytning til fredete bygg i privat eie og vernede fartøyer. Denne løsningen har en ny dimensjon da den fokuserer på å lage skjema som søker skal fylle ut, og er i så måte mer rettet mot behovene til fylkeskommunen enn den gamle modulen i Askeladden.

Søknader for tilskudd inneholder en del personinformasjon, dette dekkes i kapitlet som tar for seg personinformasjon. Aktuelle personer er søker, eier, forvalter og håndverker. Et moment her er at det kan være organisasjon som er aktuell instans, da søker man opp enhet fra Brønnøysundregistrene og informasjon hentes derfra.

Tabell 59: Opplysninger på tilskuddssøknad

Informasjon	Beskrivelse
KulturminneID	Knytter søknaden til et kulturminne i Askeladden.
Søkt om støtte hos andre aktører	Hvis man har søkt om støtte til det samme kulturminnet andre steder, så oppgis dette her med hvor man har søkt, om hvor mye og til hvilke tiltak.
Får du refundert MVA?	Søker oppgir om de forventer å få refundert moms på det arbeidet som skal gjøres.
Statsstøtte og konkurransevidning	Her oppgir du informasjon om du har fått støtte de siste 3 årene fra andre statlige støtteordninger og om hvor mye du har fått. Du skal også oppgi om ditt kulturminne er i direkte konkurranse med andre aktører.
Prosjektinformasjon	Her kan du beskrive overordnet prosjektet du søker tilskudd til. Hvis prosjektet er godt nok belyst gjennom tiltaksbeskrivelsene under, så trenger du ikke skrive noe her.

Tiltak	Her oppgir du mere konkret hva som skal gjennomføres, hvordan det skal gjennomføres og et budsjett på tiltaket. Her oppgir du også hvor mye midler du søker om fra tilskuddsposten. Du skal også dokumentere tiltaket ved hjelp av bilder og tegninger.

I forbindelse med saksbehandling av disse søknadene registreres følgende informasjon.

Tabell 60: Opplysning ved saksbehandling av tilskuddssøknader

Prosess	Opplysning	Beskrivelse
Forfatte vedtak	Tittel på vedtaksbrev	Tittel
	Innledningstekst	Forfatte en kort innledning på vedtaket.
	Tildelingstabell	Her fordeler man hvor mye penger de ulike tiltakene får, hvis de får noe.
	Dette skal tilskuddet brukes til	Beskrivelse av hva tilskuddet skal gå til. En gjentakelse av hva søker har beskrevet i sin søknad.
	Vilkår for vedtaket	Hvis saksbehandler stiller spesielle vilkår for gjennomføring av tiltaket, så beskriver de dette her.
	Begrunnelse for vedtaket	Her forklarer saksbehandler grunnen til størrelse på beløpet og hvorfor man ev. får tilskudd.
	Klage på vedtaket	Her legger man inn tekst om søkers rett til klage.
Be om utbetaling	Krav til egeninnsats	Saksbehandler fyller inn hvor mye egenkapital som må benyttes for å få prosjektet i havn.
	Hvilket beløp du skal ha utbetalt	Her spesifiserer du hvor stort beløp du ønsker utbetalt. Man kan gjøre dette i flere omganger, så man må ikke ta alt på en gang.
	Kontonummer	Søker oppgir hvilket kontonummer man vil ha utbetalt pengene til.
Klage	Referanser	Hvis søker ønsker en bestemt referanse på utbetalingen.
	Begrunnelse for klage	Søker argumenterer for hvorfor saksbehandler har fattet feil avgjørelse.

13.1 Kjente utfordringer

1. Lite integrasjon og mulighet for å manøvrere mellom Digisak og Kulturminnesøk, gjør det vanskelig for saksbehandlere. Ofte vil både behov for informasjon, og å kunne gjøre endringer, ligge i begge tjenestene når man utfører en oppgave. Manglende tilrettelegging vil blant annet kunne føre til at informasjon ikke oppdateres i Askeladden.
2. Det er ikke mulig for brukere av Askeladden å se om kulturminner har saksbehandling i Digisak, uten å koble seg på begge tjenestene og gjøre søk.
3. Det er ikke avklart hva som skal skje med tilskuddsinformasjon som ligger igjen etter tilskuddsmodulen i Askeladden.

14 Dispensasjonssøknader (Digisak)

Man finner informasjon om dispensasjon i Askeladden. Dette er dekket i kapitlet som omhandler vern. Det som ligger der er lagt inn direkte i registeret, men det er svært ukomplett om en ser det opp mot antall reelle dispensasjoner som er gitt. Det som ligger der, er i hovedsak knyttet til dispensasjoner gitt for arkeologiske kulturminner.

I Digisak er det implementert skjema for å søke dispensasjon i tilknytning til § 8.1 – det vil si tillatelser til inngrep i automatisk fredete kulturminner. Foruten personinformasjon (som nevnt i eget kapittel) samles det inn informasjon om selve tiltaket og behandlingen av denne. Personinformasjonen som er aktuell er saksbehandler, kontaktperson knyttet til søknaden og tiltakshaver.

Tabell 61: Søknad om dispensasjon § 8.1

Informasjon	Beskrivelse
Lokalisering av tiltaket du søker om dispensasjon for	Adresse, gårds og bruksnummer, gårdsnavn og kommune.
Navn på tiltak	Søker angir navn på tiltak.
Beskrivelse av tiltak	Gi en nøyaktig beskrivelse av tiltaket/tiltakene. Det kan være nødvendig å ha med beskrivelser av utforming, materialvalg, nødvendig graveomfang/gravedybde med mer.
Begrunnelse for tiltaket	Hvorfor er tiltaket nødvendig? Er det vurdert alternativer som ikke kommer i konflikt med kulturminnet?
Tidligere arbeid på stedet	Dersom det er utført tidligere arbeid på stedet må det oppgis. Dette kan for eksempel være dersom tiltaket skal etableres i gammel grøft/byggegrøp, eller det gjelder oppgradering eller utskifting av eksisterende ledninger eller rør.
Kart	Opplasting av kart for å angi hvor tiltaket skal utføres.
Andre vedlegg	Legg ved/last opp nødvendige vedlegg. Dette kan for eksempel være: Foto, planer og tegninger, fundamenteringsplan, graveplan etc.

Søknaden vurderes så av saksbehandler.

Tabell 62: Vurdering av dispensasjonssøknad

Informasjon	Beskrivelse
Bakgrunn for saken	Redegjør for bakgrunn, bla. tidligere dialog, begrunnelse, befaringer i felt og vurderte alternativer. Informasjon er til internt bruk i behandlende organisasjon.
Klassifisering av saken	Offentlige tiltak er tiltak som gjennomføres av fylker, kommuner eller staten, eller selskaper og foretak som disse eier mer enn 50 % av. For skillet mellom større og mindre private tiltak, henvises det til Rundskriv T-2/2007.
Befaring	Legge inn opplysninger og befaringsnotat hvis man har hatt befaring i forbindelse med søknaden.
Registreringsrapport	Opplasting av registreringsrapport og mulighet for å legge til en kommentar på denne.

Dernest gir forvaltningsmuseum (NIKU) en tilrådning og denne vurderes.

Tabell 63: Tilrådning dispensasjon § 8.1

Prosess	Opplysninger	Beskrivelse
Tilrådning fra museum/NIKU	Tilrådning	Opplastet dokument med tilrådning om prosjektet bør gjennomføres eller ikke.
	Prosjektplan	Her kan du legge ved prosjektplan knyttet til tilråningen. Dersom dette ikke er klart, vil du få mulighet til å levere dette senere - når behandlende organisasjon anmoder om det.

	Prosjektbudsjett	Her kan du legge ved budsjett knyttet til tilrådingen. Dersom dette ikke er klart, vil du få mulighet til å levere dette senere - når behandlende organisasjon anmoder om det.
Vurdere tilråding	Følger du rådgivende organisasjons anbefaling?	Dersom du svarer 'Nei' her vil saken bli sendt over til Riksantikvaren for underretning. Dersom du svarer 'Ja' vil saken gå videre til vedtak.
	Skal det utarbeides plan/budsjett fra rådgivende organisasjon?	Her må du svare 'Ja' selv om dette allerede er mottatt i forbindelse med tilrådingen. Dersom du svarer 'Nei' vil du få mulighet til å be om §10-vedtak direkte fra Riksantikvaren.

Til slutt jobber man med vedtaket.

Tabell 64: Dispensasjonsvedtak § 8.1

Prosess	Opplysninger	Beskrivelse
Utarbeide § 8 vedtak	Hvilke kulturminner er tiltaket i konflikt med?	Legg inn hvilke kulturminner som det omsøkte tiltaket er i konflikt med. Dette vil bli en underoverskrift over innledningen i vedtaksbrevet. Forslag til tekst finner du ved å klikke på "Velg tekstsnett" nedenfor.
	Beskrivelse av kulturminnene	Beskriv kulturminnene som er registrert
	Beskrivelse av de omsøkte tiltakene	Kortfattet beskrivelse av de omsøkte tiltakene, samfunnsmessige hensyn og beskrivelse av konflikten mellom tiltaket og kulturminnet.
	Lovhjemmel og myndighet	Her skal du angi hvilke hjemler og hvilken myndighet som gjelder for vedtaket. Overskrift og lovhomeimel ligger fast i brevmalen, men vi har lagt inn noen standardtekster du kan velge mellom - avhengig av hvem som er myndighet i saken. Trykk på "Velg tekstsnett" nedenfor for å få opp forslag til tekster.
Forfatte § 10 vedtak	Hvilke kulturminner er i konflikt med tiltaket / tiltakene?	Legg inn hvilke kulturminner som er i konflikt med de omsøkte tiltakene. Vi har lagt inn en standardtekst som du kan redigere videre på.
	Henvisning og ingress	Her skal du forfatte et avsnitt om den formelle bakgrunnen for søknaden. Velg et utkast til tekst fra valglisten under. Forslaget kan redigeres videre på i feltet.
	Vedtaksstekst	Her må du legge inn vedtaksstekst. Velg fra standardtekstene i valglisten under. Disse kan du kan forfatte videre på i feltet.
	Vurdering	Her må du legge inn en vurdering av prosjektet og bakgrunn for begrunnelse om vedtak. Velg en standardtekst fra listen under, og rediger videre på den i feltet.
	Totalkostnad for prosjektet	Angi den totale kostnaden på prosjektet, slik den er angitt i budsjettet fra rådgivende organisasjon.

14.1 Kjente utfordringer

1. Lite integrasjon og mulighet for å manøvrere mellom Digisak og Kulturminnesøk, gjør det vanskelig for saksbehandlere. Ofte vil både behov for informasjon, og å kunne gjøre endringer, ligge i begge tjenestene når man utfører en oppgave. Manglende tilrettelegging vil blant annet kunne føre til at informasjon ikke oppdateres i Askeladden.
2. Dispensasjon er viktig informasjon i Askeladden, hvor det ligger som en egen hendelse. Det vil fortsatt være dispensasjoner som kun vil registreres i Askeladden (enten fordi det er annen paragraf eller eldre dispensasjoner). Dispensasjonsinformasjon i Digisak tilflyter foreløpig ikke Askeladden. Selv når det skjer vil det være vanskelig for bruker å få en god oversikt over alt.

15 Bilder

Riksantikvarens digitale bildearkiv inneholder i overkant av 1 million bilder og vel 90 000 pdf-dokumenter. Sistnevnte er skanninger av RA's dokumentarkiv før 2006. En fjerdedel av bildene er digitalisert fra analoge arkiver. Omtrent 200 000 bilder kommer fra eksterne, i hovedsak på oppdrag fra RA. I tillegg er det 165 000 tegninger – hvor deler er Fornminneforeningens.

Enkelte fylkeskommuner, deriblant Agder, har lagt inn en del egne bilder. Til sammen summerer dette seg til rundt 15 000 bilder. Kun opphavsperson og tittel er obligatoriske felt.

Tabell 65: Metadata om bilder

Data	Type	Beskrivelse	Eksempel
Opphaver/Fotograf*	Liste	Etternavn, Fornavn	Normann, Ola
Eier/ Kilde	Tekst	Opprinnelig eier av original. Samling/arkiv internt i institusjonen, bildebyrå eller person.	Riksantikvaren
Utgiver	Tekst	Bildebyrå, institusjon eller arkiv som fotografen er/har vært tilknyttet.	Riksantikvaren
Kreditering	Liste	Person og/eller organisasjon	Normann Kari, Riksantikvaren
Vilkår for bruk	Liste	Lisens, klausul, u.off	CC-BY
Datering av foto	Dato	Eksakt dato	11.06.2008
Omtrentlig dato av foto	Liste	Datering hvis eksakt dato er usikker.	2000-2010
Fototype	Liste	Type original	Digitale bilder

Listen for datering av foto daterer dem i hovedsak i 10 og 20 års intervaller. Bilder etter 2010 samles som en gruppe, for disse vil eksakt dato for det meste være tilgjengelig. Man oppgir kun omtrentlig dato dersom man ikke har en eksakt. Fototype sier enten noe om et maleri/tegning (akvarell, blekk, blyant, pensel osv.), eller noe om foto (negativ, positiv, dias osv.).

Tabell 66: Metadata om motivet og forvaltningsinformasjon

Data	Type	Beskrivelse	Eksempel
Emneord	Liste	Knagg basert på ordnøkkelen	Bindingsverk, eksteriører, hager

Tittel/ objektnavn*	Tekst	Kulturminnets navn. Dersom motivet ikke har et spesifikt navn, brukes adresse eller områdebetegnelse.	Christinedal
Bildetekst	Tekst	Opplysninger om motivet som ikke dekkes av andre felt.	Sett fra hagesiden
Avbildede personer	Tekst	Sett fra venstre	Normann, Kari
Datering av avbildet objekt	Liste/Tekst	Datering av fotografert objekt. For eksempel når en bygning er satt opp.	1890-årene
Skaper av avbildet objekt	Tekst	Navn på arkitekt, kunstner eller fotograf.	Normann, Ola
Serie	Tekst	Hvilken sammenheng bildet ble tatt i	SKE arkiv
KulturminneID	Tekst		870123
Saksnummer	Tekst	Saksnummer RAs arkiv	08/0001
Institusjon	Tekst		RA

Det er kun et fåtall bilder hvor datering av objekt eller saksnummer er oppgitt, mens det på 460 000 bilder er oppgitt KulturminneID. Dateringen er i stor grad identisk med den i Askeladden, men bruker har også mulighet til å fritt oppgi egen periode som fritekst. Det er mulig for et bilde å ha flere emneord knyttet til seg. De mest brukte knaggene kategoriserer objektene i retning av kategoriseringen som gjøres av kulturminner i Askeladden (arkeologi, ruiner, teknisk/industrielle kulturminner osv).

Tabell 67: Stedfesting av bilder

Informasjon	Type	Beskrivelse	Eksempel
Adresse	Tekst	Gate eller postadresse	Harry Fetts vei 10
Gårdsnummer	Tekst		144
Bruksnummer	Tekst		21
Topografisk nummer	Tekst		045
Sogn	Liste	Kirkesogn	Østre Aker
Kommune	Liste		Oslo

Fra kommune avleder systemet fylke. Hovedprinsippet er at bildene skal være offentlig tilgjengelig for alle.

15.1 Kjente utfordringer

1. Det er et uttrykt behov å knytte bilder til annen informasjon man registrerer, blant annet ifm. tilstandsvurdering. I disse tilfellene er det ikke tilstrekkelig at bildet kun refererer til kulturminnet som helhet.
2. Det er en svakhet at bildene ikke kan lastes opp sammen med informasjon i Askeladden. Det er både tungvint for bruker, og åpner for at noe kan gå galt med koblingen.

3. Rutinene for utfylling av metadata er omfattende, og betyr også mye jobb for de som jobber på fototeamet. Dette medfører fort et etterslep.
4. Bilder som lastes opp fra eksterne, der RA har bestilt bilder, kan ofte ha mangelfulle metadata. RAs mål for metadata følges ikke.
5. I tilfeller hvor man i Askeladden flytter på enkeltminner og endrer lokaliteter, vil man bryte koblinger til bilder.
6. Noe av informasjonen i bildearkivet handler om kulturminnet som avbildes. Denne informasjonen er en dobbeltregistrering av opplysninger som kun bør vedlikeholdes i Askeladden. Dette gjelder for eksempel beliggenhet og dateringen til motivet, samt emneknagger.
7. Bildearkivet følger ikke samme standarder som Askeladden, deriblant for dateringen av objektene. Dette er dårlig forvaltningspraksis og vil gi ulike oppsummeringer avhengig av kilden man benytter.

16 Annen informasjon

Det fins flere interessante kilder til informasjon med tilknytning til, eller parallelle med, de nasjonale tjenestene som Riksantikvaren tilbyr.

Unimus

Dette er universitetsmuseenes felles samlingsforvaltningsdatabaser. Deltakere er NTNU Vitenskapsmuseet, Universitetsmuseet i Bergen, Kulturhistorisk museum, Arkeologisk museum, samt Norges arktiske universitetsmuseum og akademi for kunstfag. I denne tjenesten kan man knytte gjenstander som er funnet til lokaliteter i Askeladden. Der hvor dette er gjort vil man via lenke i Askeladden kunne søke opp gjenstandene som ble funnet på lokaliteten man står på.

Kirkebyggdatabasen

Her finnes alle kirker etter kirkeloven og andre eiendommer og bygninger som tilhører Den norske kirke. Gravplassene kom med i 2019. Basen forvaltes av KA/Den norske kirke. Mye av informasjonen man finner er parallell med det som skal ligge i Askeladden, herunder navn, beskrivelse, datering, bispedømme og sitteplasser.

Kulturminnesøk

Riksantikvarens publikumsløsning for formidling av kulturminner er mer enn et utsnitt av Askeladden. I denne tjenesten kan privatpersoner og andre registrere egne kulturminner, kalt brukerminner. Oppføringene er enkle og omfatter lite informasjon, men har tekst, kartplassering og eventuelt bilder. Private brukere kan også berike forvaltningens kulturminner med bilder.

Skipsregisteret

Sjøfartsdirektoratet tilbyr en tjeneste hvor man finner informasjon om fartøy som er, eller har vært, registrert i Norsk Ordinært Skipsregister (NOR), Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS) og Skipsbyggingsregisteret (BYGG). Her finner man informasjon som også ligger i Askeladden – som kallesignal, hjemmehavn og byggeår. En del av fartøyene som er vurdert som kulturminner vil være å finne i dette registeret.

Det er ikke gjort noen grundig kartlegging av alle kilder som eksisterer for interessant/relevant informasjon. Det fins både semiprofesjonelle ressurser laget av interessenter, og andre offisielle tjenester – som Primus.

16.1 Kjente utfordringer

1. Både Unimus og kirkebyggdatabasen har geografisk plassering av objekter, uten at Askeladden utnytter denne informasjonskilden for å avdekke kvalitetsavvik, både med kartfestingen og koblingen mellom tjenestene. Dette vil kunne medføre unødvendige avvik mellom informasjonen i registrene.
2. Forvaltningen av informasjon i Askeladden er ikke innrettet ut fra at Kirkebyggdatabasen er mer sentral for de som jobber med kirkene. Mye av opplysningene i registeret vedlikeholdes ikke, da saksbehandlers daglige virke er Kirkebyggdatabasen.
3. Brukere må forholde seg til ulike termer og klassifikasjoner når de skal jobbe med informasjon som hentes fra flere ulike tjenester. Det er ikke gjort noen analyse eller forsøk på å samkjøre dette.
4. Private kulturminner registrert i Kulturminnesøk er en interessant kilde for informasjon som ikke er tilgjengelig i Askeladden. Dette medfører at brukere må sjekke i to kilder etter informasjon og mest trolig mister observasjoner som er gjort av privatpersoner.